

ԾԱՂԻԿ ԿԵ ՀՐԱՄԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՐԸ: — Հա-
տը 40 փարս:
Բաժանորդագիրն ԿԱՆԻՍԻԿ — Պոլսոյ համար տարե-
կան 45 դրշ: Վեցամսեայ 23 դրշ: եռամսեայ 12 դրշ: —
Գաւառացի համար տարեկան 30 դրշ: վեցամսեայ 26
դրշ: եռամսեայ 14 դրշ:
Ռուսիոյ համար տարեկան հինգ ռուբլի: Ուրիշ եր-
կիրներու համար 12 ֆրանք:
Գաւառներէն դրոշմաթուղթ կ'ընդունուի:
Միայն երեք թիւ ապստիկ կը զրկուի: այնուհետեւ
բաժանորդագիրն չը վճարողը կը զաղրի թերթը ընդու-
նելէ:
Ծանուցման տողը 2 դրշ:

40 փարս

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 փարս

ԾԱՂԻԿ

Լ Ր Ա Ք Ի Ր

ԾԱՂԻԿ Ի ԿԵՐԱՔԵՐԵԱԼ ԱՄԷՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՄԱՐ ԱԷԼԱՔ Ե
ԳԻՄԵԼ,
Առ ՏՅՈՐԷՆ-Հրատարակիչ ՅՈՎԷԱՆ Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ
Պոլիս, Էսկի-Չաբիէ, Պերդերեան Տպարան
درعليه اسكي ضبطيه زقاغده بربريان مطبعه سنده
بالا قاشيان حوونان

HOVNAN PALACACHIAN
Rue Esski-Zabtié, Imprimerie N. Bérbérian
CONSTANTINOPLE

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — Ա. ՏԱՐԻ. ԹԻԻ 18

ՇԱԲԱԹ

12 ՅՈՒՆԻԱՐ 1891

ԾԱՂԻԿ(1)

Յոճօպէլի գրութեամբ մանուկները կրթե-
լու եղանակը նոր մուտ գտած լինելով մեր
մէջ, կ'արժէ յաճախ գրել այս նիւթին վե-
րայ, որով կարելի կը լինի կատարելապէս բա-
րեփոխել հնաւուրց գրութիւնները:

Ծաղկոց և Մանկապարտէզ բառերու ընտ-
րութեան վրայ չ'եմք ծանրանար, որոյ առ-
թիւ քանիցս գրուեցաւ արդէն Ծաղկի մէջ:
Մեք վերջնոյն առաւելութիւն կուտամք,
միայն սա համալմամբ թէ, սոյն բառափոխու-
թիւնը ընելով՝ նոր գրութիւնը կը հասկը-
նամք(2), իսկ Ծաղկոց բառին վերայ բառ մը
եւս աւելցնելու է, որպէս զի ժողովուրդը
գիրաւ զանազանէ զայն մեր արդէն ունե-
ցած Ծաղկոցներէն՝ որք ամենուրեք են, իսկ
Մանկապարտէզներ գեւ խիստ քիչ(3):

Թէպէտ և չ'ունիմք տակաւին նոր գրու-
թեամբ զարգացեալ չափահաս աշակերտներ,
որպէս զի փորձով տեսնելով նոցա բարեկեր-
թութիւնը և դատարարականութիւնը՝ հաստա-
տապէս գնահատեմք սոյն գրութեան օգտա-
կարութիւնը, սակայն առ այս եւրոպական
վարժարանք կրնան օրինակ լինիլ և յոյս տալ
մեզ թէ, մօտ ժամանակի մէջ մեր վարժա-
րանք ևս պիտի հասնին նոցա բարեկարգեալ
աստիճանին:

Վերջերս մայրաքաղաքիս մի քանի թաղե-
րու մէջ հաստատեալ նորանոր Ծաղկոցք ըս-
կզրնաւորութիւն ըրին նոր գրութեան, և
արդէն ամէն թաղի մէջ, նաև ի գաւառս,
ջերմ փափաք կը տեսնուի այս կարգի Ծաղ-
կոցներ ունենալու: Ուրեմն գաղափարը ընդ-
հանրացած և ընդունելութիւն գտած է ամէն
ուրեք: Կը մնայ գործադրութիւնը:

Ամէն նախաձեռնութիւն իւր դժուարու-
թիւններն ունի, մանաւանդ մի այս կարգի
ձեռնարկ որ ազգային մանկուոյն բարեօր-
դաստիարակութեան կը վերաբերի: Արդ՝

(1) Վերնագիրը մեք կը գնեմք Ծաղկոց . յօդուածա-
գիրը Մանկապարտէզ գրած էր: Ծ. Խմբ.

(2) Բառը կամ անունը փոխելով գրութիւնը չը փոխ-
ուի: Վարպէտ snlsnu մ'ալ կրնայ իւր վարժոցին Ման-
կապարտէզ անունը տալ, առանց մտալ չափ չեղելու
դաստիարակութեան հնաւուրց եղանակէն: Անուն փո-
խելով մեծ բան մ'ըրած չեմք լինիլ: Կարեօքն է մեր
բազմութիւն Ծաղկոցները բարեկարգել՝ մեծանելով ի
նոսա մանկավարժական արդի գրութիւնը: Ծ. Խմբ.

(3) Այդ ըսել կը լինի որ պէտք է երկու տեսակ Ծաղ-
կոցներ պահպանեմք. հին գրութեամբ Ծաղկոցներ և
նոր գրութեամբ Ծաղկոցներ: Ընդհանրապէս մեք կ'ը-
սեմք որ, փոխանակ մեր վարժարանական ծախսը վրայ
նոր ծախքեր բարդելով՝ Նոր Ծաղկոցներ բանալու և
միանգամայն Հին Ծաղկոցները պահպանելու, չը բա-
նամք Նոր Ծաղկոցներ, այլ մեր արդէն ունեցած Ծաղ-
կոցներու մէջ հին գրութիւնը փոխեմք նոր գրութեան:
Ասով ազգային մանկուոյն ամբողջութեամբ օգտակար
եղած կը լինիմք, և ո'չ թէ առանձնաշնորհեալ դասա-
կարգի մը միայն: Ծ. Խմբ.

Պատ. Հոգաբարձութիւնք պարտին իրենց
մասնաւոր ուշադրութիւնն դարձնել զմա՛ն
կըտիս կրթելու գործոյն, ուրիշ ուղղակի կա-
խումն ունի վարժարանաց յառաջդիմութիւնը:
Նշանաւոր մանկավարժից սահմանած բարե-
կիրթ օրէնքներով Ծաղկոցներ ունենալն՝ ուր
մասնին իւր նախնական կրթութիւնն պիտի
առնու Յէ սկսեալ մինչ 8-10 տարեկան հա-
մակին մէջ մասամբ դիւրացնել է վարժարա-
նաց ներքին բարեկարգութեան խնդիրն,
որ Պատ. Հոգաբարձութեանց հոգածութեան
առարկայ եղած է միշտ: Ի՞նչ է Յոճօպէլ-
եան գրութիւնը. մանկավարժական դիւրու-
սոյց եղանակներով ուսուցանել մանկանց մա-
քուր մայրենի բարբառ. ճշմարտաստութիւն,
կրօն, կարգապահութիւն, բարեկիրթութիւն,
հնազանդութիւն և ըն, և ըն: Մանկավարժու-
հիք պարտին լաւ գիտակցութիւն ունենալ
սոյն օրինաց վերայ, միանգամայն կատարեալ
յարմարութիւն իրենց նուրբ պաշտօնին:

Չ'եմք ուզիր լուր թեամբ անցնիլ՝ յանուն
Սկիւտարու Ս. Խաչ վարժարանաց նոր բաց-
ուած Ծաղկոցի հանդիսի՞ նկատմամբ, որ աւե-
ղի ունեցաւ անցեալ ամսոյ 16ին Ս. Յակոբայ
տօնին առթիւ: Արդարեւ գնահատելի էին
մանկանց ներգաշակ երգեցողութիւնքն և
մարմնամարզական գեղեցիկ փորձերն, որք
ներկայ եղող հանգիսականաց գոհունակու-
թեան արժանացան: Իսկ վարպէտ snlsnuներու
վրայօք պատրաստեալ տրամախօսութիւն մը՝
զոր մեծ յաջողութեամբ կատարեցին մա՛ն-
կունք, ծանր տպաւորութիւն մը թողոց
ներկայից շատերուն վերայ: Նիւթն էր վա-
րպէտ snlsnuները նուաստացնելով, յորդորել
զձեռք իւրեանց զաւակներն այս նոր Ծաղ-
կոցը զրկելու:

Այս տեսակ նիւթի մ'ընտրութիւնն, հեւի
որ և է օգուտ ունենալէ, ունի իւր մեծամեծ
փնտնենք, զորս անօրէն մարմինն պարտ էր
կանխապէս ուշադրութեան առնուլ:

Միմոսական ձեւերով մանկանց նմանողու-
թիւններ ընել տալն գլխովին հակառակ է
մանկավարժական և բարեօրդաստիարակու-
թեան օրինաց, առաւել ևս երբ այդ խաղեր՝
տղայոց՝ իրենց մեծերը ծաղրել տալու նպա-
տակաւ են պատրաստեալ: Արդ՝ տղայ մը որ
գպրոցական յարկի ներքեւ կ'սկսի ուսանիլ
մեր յարգելի վարժուհիներն ծաղրել հանգչալ
մի ստուար բազմութեան, և ծափահարու-
թիւններ կ'ընդունի իւր կատարած գերին
համար, դժուարին չէ հետեւցնել թէ այն-
պիսին քիչ ատենէն պիտի համարձակի առանց
պատկառելու ծաղրել նաև իւր ծնողքը զորս
տղէտ տեսնել կը կարծէ (1): Միթէ իրա՞ւցի
է՝ այսպէս մեր նախնեաց ազգիտութիւնը.
ո՞չ ապաքէն, քանի որ յառաջդիմութեան
չաւրին մէջ կ'ընթանամք, յիսուն տարի վերջ

(1) Խիստ արգարացի գիտողութիւն մը: Ծ. Խմբ.

մեր այժմեան գիտութիւնք ազգիտութիւնն պի-
տի նկատուիլ որ ատեն պէտք չեմք վշտա-
նալ տեսնելով նոր սերնդեան արգահատանքն
առ մեզ, զի մեք տուած եմք նոցա դաստիա-
րակութիւնը: Ուրեմն որքան սխալ գրու-
թեան մը հետեւած կը լինիմք՝ այսմ վարժե-
ցնելով զմանուկս ի տղայ տիոց: Յաւօք սըր-
տի կը տեսնեմք յաճախ թէ, առանց պահան-
ջեալ բարեկիրթութիւնն ստացած լինելու, ընկ
մի քիչ ուսումն ունեցող երիտասարդներ,
փոխան մեծարանաց, ի ծաղր կ'առնուն իւր-
եանց մեծերն:

Բացատրեմք այժմ տան վարժոցները առա-
ջի ծնողաց յանջափա նուաստացնելու մի ան-
պատշաճութիւնն ևս: Նախատել զվարպէտ
snlsnu, վասն զի չունին ըստ բաւականին
ուսումն և նոր գրութեան վերայ հմտութիւն,
նախատել է նոյն իսկ զմեզ որ ցարդ չեմք
ունեցած կարող մանկավարժուհիներ: Ո՞ւմ են
յանցանք: Մեք ընդհակառակն երախտա-
պարտ պարտիմք լինիլ մեր վարպէտ snlsnuնե-
րուն՝ իրենց ցարդ մատուցած և մատուցանե-
լիք ծառայութեանց համար, մինչև որ ա-
նոնց տեղ ունենամք աւելի բարեկարգեալ
վարժոցներ այնքան թուով որ կարողանան
ժողովրդեան ստուար մեծամասնութեան կըր-
թական պէտքն լիովին գոհացնել:

Իւսկիւտարու նոր Ծաղկոցին (1) թոշակաց
գալով, Պատ. Հոգաբարձութիւնք սահմա-
նած են մի աշակերտի համար ամսական առ-
նուազն 20 դրշ: Սոյն կարգադրութեան դէմ
ոչ ոք կ'ուզէ առարկութիւն ընել, քաջ գիտ-
նալով թէ Ծաղկոցը բարեկարգ և գոհացու-
ցիչ վիճակի մէջ պահելու համար մեծ ծախ-
քերու պէտք կայ ընդ միշտ: Արդ, քանի որ
միայն 20 դրշ. վճարողն կրնայ իւր զաւակը
այս նոր Ծաղկոցը զրկել, և քանի որ ազգա-
յին վարժարանաց մէջ կը տեսնեմք թէ աշա-
կերտաց հազիւ մէկ քառորդ մասը կարող է
սոյն գումարը վճարել, համեստութիւն է
միթէ յաջս ծնողաց այնքան նուաստացնել
տան վարժոցները՝ ուր ծնողք կը զրկեն իրենց
զաւակներն, ամուսկան փոքրիկ թոշակ մը վը-
ճարելով, երբեմն իսկ ձրիարար: Ի՞նչ պիտի
պատասխանէ Պատ. Հոգաբարձութիւնը,
երբ ծնողք մը իրեն ներկայանալով յայտնէ
թէ՝ հանգիսին ներկայ գտնուած և անդ վա-
րպէտ snlsnuներու ո՞րքան փնտաւար լինելուն
համոզուած լինելով, որոշած է իւր երկու զա-
ւակները նոր բացուած Ծաղկոցը դնել, և ա-
ռաջարկէ՝ ըստ իւր կարողութեան՝ ամսական
հինգ դրշ. վճարել: Յայտնի է թէ Հոգաբար-
ձութեան միակ պատասխանը պիտի լինի « ոչ
կարեւր »: Ծնողքը գլխիկոր ետ դառնալով,
պիտի հարկադրի անշուշտ վերստին իւր վա-
րժարանը:

(5) Ծաղկոց բառն այս յօդուածին մէջ մեք մեծած-
եմք՝ փոխանակ Մանկապարտէզ բառին զոր յարգելի յօ-
դուածագիրը գործածած էր: Ծ. Խմբ.

պէս տեսնելն դիմել՝ որոյ վրայ չունի այլ ևս իւր նախկին համարումը :

Մեր սոյն դիտողութիւնք չկարծուի թէ քննադատութեան համար են միայն . մեր նըպատակն է միայն՝ ըստ մեր համոզման՝ գործոյն թիւր կողմերը թուելով, նոցա կրկնութիւնը զգուշացնել :

Քանի որ, ինչպէս ի վերեւ յիշեցինք, առայժմ չառ քիչ թուով ունիմք նոր դրութեամբ Մաղկոցներ, պէտք է որ մի կողմանէ տան վարժուհիք ջանան ըստ կարելոյն ուսանիլ մանկավարժական օրէնքներն, միւս կողմանէ Պատժ. Հոգաբարձութեանց անկէ նոր Մաղկոցներն տակաւ վերածել այնպիսի մի ձևի՝ որ դիւրամտացիի լինի ամէն կարգի ազգայնոց (1) : Պէտք է մինչեւ իսկ աղքատները ձըրիաբար ընդունիլ անդ օրինաւոր պայմաններու ներքեւ : Պէտք է չմոռնալ թէ, Մաղկոցը, հին դրութեամբ լինի կամ նոր, վարժարանին մէջ դաստարանն իսկ է, և թէ վարժարանին դուռը բաց է ամենուն : Այսպէս կարելի է յուսալ, եթէ չեմք սխալիր, մեր վարժարանաց ներքին բարեկարգութեան բարեփոքումն :

2 Յունվար 1891 իւսկիւտար

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԳԸ

ԱՐՇԱՍԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԵՏՈՎ (2)

Անշուշտ ինձ նման շատեր մեծ հաճութեամբ ընթերցան Արեւել և Մաղիկ լրագրաց մէջ յաջորդաբար թեր ու գէ՛մ հրատարակեալ այն յօդուածներ որք դատարարականութեան յոյժ կարեւոր խնդրոյն նուիրեալ էին : Կարծէ արդարեւ յաճախ գրել այսպիսի լուրջ խնդրոց վրայ՝ որք զգալիութեամբ դուք ուրեք կ'արժարձուին լրագրաց մէջ :

Նպատակ չունիմ դատարարականութեան վրայ խօսիլ բարոյականի տեսակէտով, այս պարագայ լաւ ճշդութեամբ լինելով Գ. Զորապ և Ռ. Յ. Պէրպլեանէ քննարկներու կողմանէ : Ինչ որ ամէնէն աւելի ուշադրութիւնս գրաւած է, սա է թէ, ուսում և գիտութիւն որքան կարեւոր, որքան վսեմ են մարդու բարոյական և մտաւորական կարողութիւններն զարգացնելու, նոյնքան անհրաժեշտ են անհատի մը ապագայն սպասովելու համար : Յաճախ լսած եմ թէ « մեր տղայք փոխանակ կարգ մը ուրիշներով ժամապահու լինելու, թող արհեստ սովորին. ուսումը մարդու հաց չը տար » : մի՛ զարմանար, ազնիւ ընթերցող, այսպէս խորհողներ խիստ շատ են մեր մէջ : Զեմ մոռնար երբէք, մի քանի տարիներ առաջ բարեհամբաւ վարժարանի մը մրցանակաւարաշխութեան հանդիսի մ'առթիւ բարձրաստիճան եկեղեցական մը հրապարակաւ այս գաղափարը կը քարոզէր և իւր խօսքն

(1) Այլ պէտք է հին Մաղկոցները բարեփոխել, առանց երբեք ծանր թռչակներ սահմանելու, որպէս զի դիւրամտացիի լինին ամէն կարգի աղքատներ : Տան վարժողներն ալ, ինչպէս յարգելի յօդուածագիրն ևս կ'ըզացընէ, պէտք չէ երբեք արհամարհել : Գաղափարի է միայն որ տան վարժուհիք որ բնականաբար դպրոցէ ելնող առաւել կամ նուազ ուսեալ աղջիկներ պիտի լինին այսուհետեւ : Հետամուտ լինին մանկավարժական նոր կարգերու ու կանոններու, և տակաւ մտնենք տան հին վարպէտ տեսակներու դատարարականութեան եղանակը : Ե. խմբ.

(2) Կը հրատարակեմք իբրեւ արհեստաւորի մը կարծիքը դատարարականութեան խնդրոյ վրայ, որ վերջորս վիճ. բանութեան առարկայ եղաւ լրագրութեան մէջ : Ե. խմբ.

նոյն աւուր մի քանի ուսումնաւարտ աշակերտաց ուղղելով, կ'հարցնէր թէ ի՞նչ պիտի ընէին նոքա՝ քանի որ այնքան ուսում և գիտութիւն ստացած էին : Տարակոյս չկայ որ, ազնիւ ընթերցող, հացի խնդիրն կը տիրապետէ աշխարհի մէջ, զայս ուրանալ կարելի չէ. սակայն պարտիմք համոզուիլ թէ մեր ամէն արհեստական և շահեկան ձեռնարկներու մէջ յառաջդիմելու համար, նախ հարկ է մշակել մեր մտքերն, զարգացնել մեր գաղափարներն, ի մի բան ուսում և գիտութիւն գանձել : ո՞չ ապաքէն ամէն արհեստ իւր տեսականն ունի. արհեստ և գիտութիւն զուգընթաց են արդէն : Երբ կ'առնէք նոր գիւտ մը որու վրայ այնքան զմայլանօք կը նայիք, մի՛ կարծէք թէ նորա հեղինակն ռամիկ արհեստաւոր ոք է. նա ևս անշուշտ վարժարանաց մէջ գրասեղանաց վրայ տարիներ անցուցած, ուսմանց ու գիտութեանց ծրագրեր աւարտած է. մշակեալ հոգն է որ արդիւնաբեր կը լինի : Միայն կայ պարագայ մը զոր կ'ուզեմ ի վեր հանել, սա է թէ մեր դատարարակը պարտին աշակերտաց մատուղ սրտերու մէջ գնել արհեստասիրութեան զգացումը, դիտել տալով նոցա թէ, արհեստագիտաց պարտիմք ամէն առարկայներն որք մեր կեանքն աւելի դիւրակեցիկ ընելու կը նպաստեն : Թերեւս առարկուի մեզ թէ, երբ տղայք բաւական տարիներ վարժարանաց մէջ անցնեն, շատ ուշ պիտի մնան ու և է արհեստի հետեւելու : Երբ մի անուս տղայ 13 տարեկան հասակի մէջ ու և է արհեստի դրուի, նա երկար տարիներ պարտաւելէ վերջ հազիւ կարող կը լինի փոքր ինչ բան ուսնիլ. Պոլսոյ արհեստաւորաց աստիճանը յայտնի է արդէն : Իսկ մի այլ պատճառի որ ուսում առած, ուսմանց ու գիտութեանց խորք թափանցած վիճակի մէջ ու և է արհեստի հետի, կարճ ժամանակամիջոցի մէջ նա կ'ընէ այնքան մեծ յառաջդիմութիւն որքան չէ ըրած ռամիկն իւր բազմամեայ աշխատութեամբն : Վերջապէս, ազնիւ ընթերցող, անհատ մը, հետեւաբար ազգ մը իւր գաղափարաց զարգացմամբ կարէ յառաջդիմել որ և է ճիւղի միջ, երբ կ'ուզէք ձեր գաւակներն արհեստաւոր ընել, փորձառութեամբ կը խօսիմ, զրկեցէք դպրոց. երբ կ'ուզէք վաճառական, գրագէտ, բանաստեղծ ընել, դարձեալ դպրոց զրկեցէք, միշտ դպրոց. յայտնի կը կայանայ մարդկային յառաջդիմութեան բոլոր յոյսերն :

1/13 յունվ. 1891

Բաճառ Գաղա

Ժամագործ

Գ. Ե. Սէւ. Վ. Ա. Ճեւն

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՁԴ

Ո՞վ կ'ուզէ 7 1/2 զրուշով 15,000 Օսմ. ոսկի շահիլ, թող փութայ գնել Բուսիլի երկաթուղոյ պարգևաւոր վիճակահանութեան տոմսերէն, որ կը ծախուին ի Ղալաթիա, Պորսային դիմաց, թիւ 23, Ժիւլիանի և Անարիայի Պանքան :

3-4

ԱՐՇԱԿ ՃԱՆԵԱՆ

40 ՇԿԱԿԱՐ

11, Պանկէ-Գաբու, 11

Պատրաստ կը գտնուին և յանձնարարութեամբ կը շինուին արանց, կանանց և տղայոց համար ամէն տեսակ կօշիկներ :

Խնամեալ ապրանք

Գիւնեթ ԽիՍՏ ՉԱԿԱՌՈՐ

4-8

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Աղէսանդրիա, 2 Յունվ. 1891. — 1890 թուականի Դեկտ. 27 հինգշաբթի օրն է : Հակառակ եղանակի ցրտագին աւուրց, գոգցես Մայիսի մէջ կ'ապրիմք. երգեցիկ թըռչունք կը դայլայլեն մշտադաւար արմախնեաց ոստերու վրայ. արեգակը իւր գեղեցիկ ձառագայթներով կ'ողջունէ քաղաքիս Հայ գաղթականութիւնը և կը հրաւիրէ զանոնք Աստուծոյ տունը. կառքերու անիւները ընդարձակ ծառուղեաց և մաքուր սալայատակներու վրայէն թաւաղելու կ'ընթանան դէպի Հայոց եկեղեցին :

Սրբազան Առաքելոցն Պօղոսի և Պետրոսի անուան նուիրեալ փառաւոր եկեղեցին լի էր երկու սեռէ ամէն դասակարգի հազարաւոր ժողովրդով. փաշա ու պէյ, էֆէնդի և աղա, ո՞չ ոք զլացած էր իւր վսեմ պարտականութիւնը կատարելու :

Նախ՝ Ս. եկեղեցւոյ տօնն էր. երկրորդ՝ Բարեյիշատակ եւոսոփեան Պօղոս պէյի նուիրած շուրջ 40 000 կանգուն ընդարձակ գետնոյ վրայ կառուցեալ համանուն (Պօղոս Պէյեան) նորակառոյց վարժարանի բացման հանգիստ պիտի կատարուէր, երրորդ՝ քաղաքիս բոլոր Հայ հասարակութեան պաշտօնեւոր չափ սիրուած վսեմ. Պօղոս փաշա նուպարեանի անուան Տարեգաւրձի օրն էր :

Դպրեք խիստ վայելուչ ձայներով կը դեղգեղէին աւուր պատշաճի պէտքն. Ս. Գրք ի ընթերցումն անմիջապէս յետոյ՝ Արթ. Տ. Մատթէոս Պատարագամտոյց Բաճանայն Ս. բեմին վրայէն մի քանի հակիրճ ու խմատուից խօսքերով ծանոց ժողովրդեան օրուան կարեւորութիւնն ու մեծութիւնը, և յաւարտ սրբազան արարողութեանց՝ պաշտօնէից թափուրը գերեզմանատուն երթալով, հոգեհանգստեան մաղթանքներ կարգաց Բարեյիշատակ Պօղոս և Առաքել Պէյերու գերեզմանաց վրայ, ուր վսեմ. Փաշան մի քանի մարգարտափայլ արտասուաց կայլակներ գլորեց այտերէն վայր : Յետոյ երգեցիկ խումբ մի սրտագրաւ երգով առաջնորդեց ամբոխն ի վարժարան, որոյ սրահները վայելուչ չքով զարդարուած էին. պատերու վրայ տիկանաւոր անձանց պատկերները կը փայլէին. արմախնեաց ոստերով գեղեցիկ կամար մը շրջապատած էր բարեբար Պօղոս պէյի Մեծադիր լուսանկարը : Տ. Սարգիս Հայր Զօրհան պեան կը հսկէր կարգապահութեանն հանդիսին, որուն փայլ ու պերճութիւն կուտային ի միջի այլոց՝ վսեմ. Պօղոս փաշա նուպարեան, նորա համեստափայլ ընտանիքն և իւր սիրասուն զաւակները, վսեմաշուք Միքայէլ պէյ Րէիզեան և իւր մայրն համեստակրօն տիկին Թագուհի, Մեծ. Անտօն էֆ. Յիթինօֆ և իւր բարեպաշտուհի ընտանիքն տիկին Գայիանէ Արթինօֆ և իւրեանց սիրասուն զաւակներն և այլք վսեմաշուք Տեարք և համեստաբարոյ տիկնայք, նոյնպէս Հայ կաթօլիկներէ վսեմ. Յուսուֆ պէյ Զրաք, Անտօն Բրիմ, և այլ մեծ անձնաւորութիւնք :

Հանգէսն սկսաւ մի քաղցրանուագ երգով զոր գեղեցիկ իմն. գեղգեղեց մատաղերամ մանկտին. ապա գարնեզարդ բեմին վրայ երեւցաւ վարժարանին այցելու Հոգաբարձու Շաւարէ էֆ. Ալիարեան, որ երկար տանտաբանութեամբ մը բացատրեց վարժարանին կարեւորութիւնը և մեծ ու վսեմ նպատակը : Վարժարանին Տնօրէն Զ. Տէր Սարգսեան էֆէնդի կողմանէ պատրաստեալ մի գեղեցիկ

ճառ արտասանեց ուսանող բաներէն Պ. Անտոնիովընէն՝ եղբայրացեալ թէ, վարժարանք են որ կը ծնուցանեն բարի քաղաքացիներ և բարձր անձնաւորութիւններ: (Նուազագին ծախանաւորութիւն):

Հետզհետէ կարգացուցան ու երգուցան Ֆրանսերէն ու Անգլիերէն ճառեր ու երգեր: Հոսակ յետոյ բեմին վրայ փայլեցաւ Կ. Չուպուքճեան մատաղահաս օրիորդն՝ որոյ ճակտի շուրջը հազիւ տասն և մէկ դարուններ բոլորած էին: առանց ո՛րէն թուղթ կամ գրութիւն ունենալու իւր ձեռքը, խիստ յըստուկ ու մաքուր արտասանութեամբ խօսիլ սկսաւ, և գողարիկ չարժաններով բոլոր ժողովրդեան զգացմանց թելերը կը շոյէր, զոգցես սոխակ մ'էր սր կը գայլալէր: իւր քրնքուշիկ ձեռները ու քաղցր ականողիքը գէպի Պողոս պէյի պատկերն ուղղելով գոչեց. «Արթընցի՛ր, արթընցի՛ր, ո՛վ բարեբա՛ր, և տե՛ս թէ ի՞նչ գեղեցիկ ու սրբազան հաստատութիւններ կը կառուցուին քո նուիրած գետնի վրայ»: Այնուհետեւ իւր խօսքը Վսեմ, փաշային ուղղելով, յարեց. «Փաշա՛, փաշա՛, կ'աղաչեմ՝ յանուն սիրելեացդ և սիրած Ազգիդ, մեր (օրիորդաց) վարժարանն ալ բա՛ց շուտով, զի մենք մատաղ սանուհիքս ապագայ մայրերը պիտի լինիմք ազգին, ուստի և կը փափաքեմք սովորիլ գեղեցիկն ու բարին»:

Քանիցս եռանդագին ծախանաւորութիւնք ընդմիջեցին սիրուն ատենարանուհոյն ճառքայց նա իբր նոր կիկերոն բնաւ չը կորնցուց իւր ճառին թելը, և ձգած տեղէն վերսկսելով կը շարունակէր առաւել ևս աշխուժիւ ու եռանդով, այնպէս որ Վսեմ, փաշայի և համայն հանդիսականաց աչքերուն մէջ ուրախութեան արտաստաց շիւթեր կը փայլէին:

Յետ ամենեցուն յոտն եկաց տեղոյն Աւագերէց Արժ. Ներկարարեան Տ. Մատթէոս Հայր որ վսեմ ոճով ընդարձակ տեսութիւն մը ըրաւ հանգիստի ոգոյն, խօսուած ճառերուն և երգուած երգերուն վրայ, օրհնեց բարերարաց անմահ յիշատակը, գովեց պատուարժան թաղականութեան ուսումնասէր ջանքերը, և խօսքը ուսանող մատաղ գետնի ուղղելով՝ յորդորեց զսանդ մեղուաջան աշխատութեամբ զարգարուիլ ամէն բարեմասնութեան ծաղկեփունջերով, և իմաստալից իմն ճարտարութեամբ համոզեց Վսեմ, հանգիսականները վարժարանին վիճակը առաւել բարձր գրից վերածելու: (հաւանութեան ձայնեք եւ ծախանաւորութիւն): և պահպանիչով օրհնեց համայն հանգիսականները և հանգէսը փակեց: Հանգէսը տեւեց շուրջ 2 1/2 ժամ, և հանգիսականք ցրուեցան խիստ ուրախ տպաւորութեան ներքեւ:

Լուսազուրկ ուսուցիչ Քոյ. Յ. ԱՐՏԵՆԱՆ որ կը դարմանուիմ աստ տեղոյս Ազգայնոց գթութեամբ:

Յ. Գ. Սխալանաց մասին ներողութիւն, տասնամեայ Միքայէլ՝ որ ինձ կ'առաջնորդէ՝ նա գրեց:

Ա. Զ. Դ.

Ներխառնարգ մը վկայեալ բարի վարուք, որ գիտէ ֆրանսերէն և հայերէն, կը փափաքի մասնաւոր տան մը մէջ մանկավարժի պաշտօն ստանձնել: պէտք ունեցողք կը հրաւիրուին ի խմբագրատունս:

Դիսակ 1891 ՏԱՐԱՆ. գրեց Գ. Կ. ՓԼԶՈՒՄԱՆԻԱՆ. 62 երես: Տպագր. Մարգարեան: Գին 40 փարա: Կեդրոնատեղին է Մերձան Մարգարեան գրատունը: 3-3

ԳՐԱԴԱՏԱԿԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՍՈՒԱԼԱՑՈՒԹԱԿ

ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հետաքրքիր աշխարհագրութեան ուսման, աչքէ անցուցի այս նոր գործ, և ահա՛ կուգամ գիտողութիւններս հրապարակել: Պիտի համարձակիմ ըսելու որ ընթերցմանս եզրակացութիւնը եղաւ ամենայնիւ անհամաձայն գրքին նախարանին:

1. Էջ 18. Հայ եկեղեցին զոր ցարդ հրատարակեալ աշխարհագրութեան գասագրքեր իւր ԽՍԿԱԿԱՆ անունով Հայաստանեայ եկեղեցի կոչած են, Մարգարեան կը մկրտէ Լուսաւորչական պիտակ անուամբ, և կը վարմանամ թէ իրեւ Ուսուցիչ Պատմութեան ինչո՞ւ չէ յարեր Վիգորեան աղանդ բառերն ալ իրեն լրացուցիչ: Մեր գալուցաց բարձրագոյն կարգերու ուսանողաց ծաղուն առարկայն և եթ պիտի լինի այդ անուանակոչութիւն և ոչ թէ նիւթ ուսման:

2. Էջ 56. Փարիզի մէջ ո՞վ տեսեր է Վէրսայի Պալատ, «Շանգ Էլիզէի պարտէզ»:

3. Էջ 129. Ռուսներոյ թագաւորութեան թուականը 1881 նշանակուած է փոխանակ 1878 ի:

4. «Վիրատ, ըստ թրքաց, Մուրաս չայ» կ'ըսէ 171 Էջի մէջ. մինչդեռ նորա արեւմտեան ճիւղը կ'անուանի Ֆրաք չայ կամ Քարա սու, իսկ արեւելեանը միայն կ'անուանի Մուրաս չայ: Բռն Եփրատ՝ արեւմտեան ճիւղին անունը լինել գիտնալ հարկ էր սակայն՝ մասնագիտի յաւակնութիւնն ունեցողի:

Այդ փոքրիկ սխալին քով այլանդակ սխալ ո՛րաւ երկու գետերու աղբերականց խնդրոյն մէջ գործած է, բոլորեցնելով զկրածանին ի լերանց կարնոյ և գլխախառնին Եփրատ Ծաղիկոյ լեռներէն:

5. Տպագրական սխալներու առատութեան մասին հարկ չենք տեսներ ծանրանալ, թէ և հաշուելու կէտ մ'է որ ամէն դասախօս ուսանող մասնագէտ չը կրնար լինիլ և կրնայ այնպէս ուսուցանել որ աշակերտք ըմբռնեն թէ Եւրոպայի տարածութիւնն լինէր 108.000.000 քառակուսի քիլոմէթր:

6. Էջ 197. Ի կարգս երեւելի տեղերու կը նշանակէ «Զիմառ» . այս գիւղը՝ ի հնումն նշանաւոր աւան՝ զարգիս գիւղ մ'է, և Մարգարեան էֆ. սարկօրէն նշանակած է ինչ որ 30 տարի առաջուան ինքզն դասագրքերու ֆեօճէները նշանակուած տեսեր է:

7. Էջ 189. Աշտիշատի մէջ կայ եղեր Ս. Մեսրոպայ. «գեղեցիկ»:

8. Բայց ամէնէն հետաքրքրականն է Եջ 190: Ակնայ բոլորաբը կայ եղեր, ի մէջ այլ գիւղորէից, մանաւանդ «Հոռովկայ ուր կը գտնուի Ս. Ներսէս Ծնորհալոյ գերեզմանը» . այս հատուածն ալ Զիմառ հատուածին նըման կոյր հետեւողութիւն մ'է նախորդ գասագրոց, մինչդեռ շատ լաւ գործ մ'ըրած կը լինէր Մարգարեան էֆիկնտի, եթէ Գ. էֆ. Ասլանեանի Աշխարհագրութեան փոխանակ Բ. տպագրութենէն և բազում մասամբ և օրինակօք օգտուելու, Գ. տպագրութիւնը սերտէր և այսպիսի անճարակ գրից մէջ չիյնար, և եթէ կը հաճէր, Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի «Շընորհալի և Պարագայ իւր» գործոյն մէջ հետաքրքրուէր Հոռովկայի և Ծովք Դղեկի աշխարհագրական հանգամանաց. ապա թէ ո՛չ, յաւակնութեանց յաւակնութիւն է նշանակել նախարանին մէջ թէ, «ցարդ գտնուած աշխարհագրութեան դասագրոց բազմաամսմբ»:

ՆՈՐԱԳՈՅՆ և ԿԱՐԵՒՈՐ ծանօթութիւններու հետ՝ մերն աւելի դիւրուսոյց և հաճոյալի, ևայլն»:

Մաղթեմք որ երկրորդ տպագրութեան արժանանայ, բայց իրապէս լինի այն՝ Դասագիրք մը ի պէտս ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ վարժարանաց, մինչդեռ այժմ աւելի խարբերեցնեցող յորդոր մ'է գաղթել աւետեաց երկիրն յԱմերիկա որ բոլորէ զմեզը և զկաթ:

Բաւական հինգսո՞ւ սովորութիւն մ'ալ նորոգելու ձեռնարկած է Մարգարեան էֆ. խնամով նշանակելով ամէն երկիրներու մէջ Ֆրանսական Պատմութեան մանրամասնութիւնները, մինչդեռ կը բաւէր իւրաքանչիւր ժողովրդեան գործեր իրենց տեղերը նշանակել: այս ալ թարգմանութեան հարցը կը շօշափէ: Այսքանը կը բաւէ առայժմ: Վերջացընելէ առաջ սակայն, յայտարարեմք թէ յանցանքը մերը չէ:

Վ. Կ. Ա.

ՄԱՅԻՆ ՈՐԴԵՍԵՐ

Երկնի աստղուն, ո՞հ, սիրափայլ
Չա՛նցին քան մայր մի ժպիտ գոհար,
Երբ խայտայ ցա գեղազմայլ,
Յուսով մանկան իւր սիրափառ,
Դէմքն է մի երկին
Ամբողջ լուսածին:

Աղեղ քեռով՝ որրանի վրան
Պահպանէ՛ քունն սիրականին,
Երբ երգէ իւր մայրական
Օր օր օր, երգն կաթոգին,
Հոգին է մի քնար
Հնչուն, խանդավառ:

Ոսկի անուշք մերս անբմբեր
Այժմ առեք են իրան փափկիկ.
Թայն գառնուկին պըլուզ աչեր
Դան հանդէպ մօր աչաց փափկիկ,
Կարծես քէ երկին
Ընդ երկին ժպիտն:

Միակ պըսակ ունի փառաց
Ո՞հ, բլլալ մա՛յր անձնանրուէր,
Երբ տեսնես զիւր գլուխ պնած
Վարդիւք սիրոյ բոլորանրուէր,
Ճակատն ալ գիւրք
Է վառ, լուսանէս:

Անբաւ հոգեքն դառն կեանաց
Մոռնայ շուտով որրանի քով.
Երբ ժպիտ ցա խորագգած,
Ձերդ մի հրեցակ սիրագորով,
Սիրն է մի քափուն
Յաւմիկ սիրասուն:

Անմե՛ղ մանկիկ, նիւնէ՛ խորին,
Ձի մայրդ հսկէ քեզ օրն ի բուն,
Թէ համբուրէ ցա խնդագին
Վարդի բուշեր քո փափկասուն,
Իւր շուրթն՝ սիրածին
Հուր մ'է Անմահին:

Երբ սոխակի ձայնիւ այգուն
Շարժես բիբեր քո բացխափիկ,
Յայնժամ անխոնջ մայրիկդ անհուն,
Ձեռամբ քննոյ՝ գգուէ հեգիկ
Որ չի լայ երբէք
Իւր ցաւակքն հէք:

Ո՛վ մայր, դու մա՛յր, երկնի հրեցակ
Որ խրանմես մանկիկդ սիրուն,
Փոխան սիրոյդ շընորհունակ
Ձիք քիսուր աս, քնաւ, համբուն.
Ամբարձ աչք ի վեր
Տայ վարձ քոյին, Տէ՛ր:

Կ. Պոլիս

Կ. Ն. ՅԱՎՈՐԵԱՆ

ՎԵՊՔԻՇԷՍԲԻՐԱՅ

—

ՌՈՄԷՅՈՒՆԻ ԺԻՎԻԼԻԵՒ
(Շար. Գալստեղ քիւէն)

Արարողութիւնը վերջանալէ յետոյ, ժիւլիէ-
էդ փութաց տուն երթալ, ուր անհաւեր
գիշերուան գալուստն սպասեց, որ ատեն Ռո-
մէօ խոստացած էր գալ տեսնուիլ իրեն հետ
այն պարտիզին մէջ ուր նախորդ գիշերն տե-
սակցած էին, և այդ միջոցն այնքան տաղա-
կալի ու երկարատեւ կը թուէր իրեն որչափ
մեծ տոնի մը նախընթաց գիշերն անհամբեր
տղու մը, որ նոր զարդարանքներ ստացած է
և չէ կարող հագնիլ զանոնք առաւօտէ յետմիջ-
շուն օրը, կէս օրուան միջոցներն, Ռոմէօի
բարեկամք, Պենիւօլիօ և Մեռագուդիօ, Վերո-
նայի փողոցաց մէջ պտտելու ատեն, պատա-
հեցան խումբ մը Գաբիւլէգեանց որոց գլուխը
կը գտնուէր կատաղին Դիպալդէ: Սա մի և նոյն
գրգռեալ Դիպալդէն էր որ ծերունի Գաբիւ-
լէգի հանգիստին մէջ Ռոմէօյի հետ մենամար-
տիլ ուզած էր: Տեսնելով զՄեռագուդիօ՝ եպե-
րեց զնա իբրեւ Ռոմէօյի՝ Մոնդակիւի մը
բարեկամ: Մեռագուդիօ, որ ոչ նուազ քան
զԴիպալդէ կրակոտ էր ու երիտասարդական
արիւն ունէր իւր երակաց մէջ, կծու լեզուաւ
պատասխանեց այս մեղադրանաց. և, հա-
կառակ Պենիւօլիօյի ջանիցն ի չափաւորել ի-
րենց զայրոյթն, կռիւ մ'սկսելու վրայ էր,
երբ նոյն ինքն Ռոմէօ այն տեղէն անցնելով՝
մոլեգիւն Դիպալդէ թողուց զՄեռագուդիօ և
դարձաւ առ նա, և « վատ » անարգական
մակդիրը տուաւ նմա: Ռոմէօ ամենէն աւելի
Դիպալդէի հետ վէճ մ'ունենալէ կ'ուզէր խու-
սափիլ, վասն զի Ժուլիէդի ազգականն էր և
նմա յոյժ սիրելի. և բաց աստի այս երիտա-
սարդ Մոնդակիւն ոչ երբեք խորապէս միջա-
մուխ եղած էր այդ տոհմային հակառակու-
թեան, իրեն լինելով զգոնամիտ և ազնուա-
բարոյ. իսկ այժմ մանաւանդ Գաբիւլէգ ա-
նունն, որ իւր սիրահւոյն անունն էր, ա-
ռաւել հմայք մ'էր ունի ամբեղելու յարմար
քան զայրոյթ ու կատաղութիւն գրգռող
կարգախօս մը: Ուստի և փորձեց հանգարու-
թեամբ խօսիլ Դիպալդէի հետ, զոր քաղցրու-
թեամբ ողջունեց բարի Դաբիւլէգ կոչելով
զնա, իբր այն թէ ինք, թէպէտ Մոնդակիւ,
այդ անունն արտասանելու մէջ գողտնի հա-
ճոյք մը կը գտնէր. բայց Դիպալդէ, որ կ'ա-
տէր զբոլոր Մոնդակիւներն որպէս կ'ատէր
զգոնա, չէր ուզեր խօսք հասկնալ, և մեր-
կացաւ իւր սուրը. այն ատեն Մեռագուդիօ,
որում անձանթ էր Ռոմէօյի ներքին պատ-
ճառն Դիպալդէի հետ խաղաղութիւն ուզե-
լուն, նորա ներդաժմիտ վարմունքն համարե-
լով տեսակ մ'անպատիւ անտարբերութիւն ու
խոնարհութիւն, շատ մ'արհամարհանաց խօս-
քերով գրգռեց զԴիպալդէ յառաջ վարելու իւր
առաջին կռիւն իրեն հետ, և Դիպալդէ ու
Մեռագուդիօ մենամարտեցան, մինչև որ Մեռ-
ագուդիօ ինկաւ, ընդունելով մահացու վէրք,
մինչդեռ Ռոմէօ և Պենիւօլիօ ի զուր կը ջանա-
րին կռուողները բաժնել: Երբ Մեռագուդիօ մե-
ռաւ, Ռոմէօ այլ ևս չկրցաւ իւր հանդար-
տութիւնը պահել, այլ յետս դարձուց վրա
անարգալից յորջործումն զոր Դիպալդէ իրեն
տուած էր, և սուսերամարտեցան մինչև որ
այս վերջինն սպաննուեցաւ Ռոմէօյի: Այս ա-
րիւնային մահառիթ կռիւն ցերեկ ատեն տեղի

ունենալով Վերոնայի կեդրոնը, համարաւ
շուտով տարածուեցաւ և քաղաքացւոց բազ-
մութիւն մը բերաւ խռնեց կռուոյ ասպարի-
զին վրայ. հոն եկան նաև ծերունի պետք
Գաբիւլէգեանց ու Մոնդակիւեանց տոհմերուն
իւրեանց կանանց հետ, և խռն յետոյ հա-
տաւ նաև նոյն ինքն քաղաքին իշխանն, որ
սպանեալ Մեռագուդիօյի ազգական լինելով,
և իւր կառավարութեան խաղաղութիւնն յա-
ճախակի Մոնդակիւներու և Գաբիւլէգեաներու
այս կողերով ու պայքարներով խռովեալ
տեսնելով, եկաւ հաստատ որոշմամբ օրէնքը
իւր կատարեալ խտտութեամբն ի գործ դնե-
լու ընդդէմ անոնց որք յանցաւոր ճանչցուին:
Տիկին Գաբիւլէգ, որոյ ծայրայեղ վիշտն իւր
ազգական Դիպալդէի կորստեան վրայ զինք
չափէ սահմանէ գուրս հանած էր իւր վրէժ-
խնդրութեան զգացումներուն մէջ, յորդո-
րեց զիշխանն անաչառ արդարութիւն ի գործ
դնել նորա սպաննին դէմ և մտիկ չընել Պեն-
իւօլիօյի պատմութեան, որ, լինելով Ռոմէօյի
բարեկամ և Մոնդակիւի մը, կը խօսէր կողմա-
կալութեամբ: Այսպէս նա դատաւարաւ կանգ-
նեցաւ իւր նոր փեսային դէմ, բայց չէր գիտեր
տակաւին թէ նա իւր փեսայն ու Ժուլիէդի
ամուսինն էր: Միւս կողմանէ ահա՝ Տիկին
Մոնդակիւ ջատագով կը յառնէր իւր որդւոյն՝
բաւական իրաւամբ առարկելով թէ Ռոմէօ
պատժոյ արժանի բան մը չէր գործած Դի-
պալդէի կեանքը բառնալով, քանի որ սա ար-
դէն զՄեռագուդիօ սպաննելով օրինազանց ե-
ղած էր: Իշխանն, այս կանանց հոգեշարժ
աղաղակներէն անյոյզ, իրողութեանց ուշա-
գիր քննութենէ մը յետոյ, իւր վճիռն ար-
տասանեց, և այս վճռով Ռոմէօ Վերոնայէն
աքսորուեցաւ:

Ծանր լուրեր մատաղ Ժուլիէդի, որ միայն
մի քանի ժամ հարսն եղած էր, և այժմ այս
վճռով կ'երևէր յախտենապէս լուծեալ իւր
ամուսնութենէն: Երբ զրոյցքն իրեն հասան,
ի սկզբան ազատ ընթացք տուաւ իւր զայ-
րութիւն ընդդէմ Ռոմէօյի, որ սպաննած էր
իւր սիրելի հօրեղորորդին: Կը կոչէր զնա
մի գեղեցիկ բռնաւոր, մի հրեշտակային դէ,
մի գիշակեր աղաւնի, մի գառն գայլաբուն,
օձային սիրտ մը ծածկեալ մի ծաղկաղեղ
դէմքի տակ, և այլ նմանօրինակ հակասական
անուններ կուտար նմա, որք կը յայտնէին
իւր մտաց մէջ եղած կռիւն ընդ մէջ իւր սի-
րոյն և իւր ոխոյն: Բայց, ի վերջոյ, սէրն
յաղթանակեց, և այն արցունքներն զորս
թափած էր առ վշտին թէ Ռոմէօ սպաննած
էր իւր հօրեղորորդին՝ դարձան ուրախութեան
կաթիլներու, մտածմամբ թէ իւր ամուսին
կ'ապրէր զոր Դիպալդէ կ'ուզէր սպաննել: Այն
ատեն հոսեցան նոր արտասուք, և նոքա էին
համակ վշտագին, Ռոմէօյի աքսորմանն հա-
մար: Այս բառ շատ աւելի ահաւոր էր իրեն
քան մահն բազում Դիպալդէներու:

Ռոմէօ, յետ մենամարտին, ապստամբ
էր եղբայր Լաւրենտիոսի խուցն, ուր առա-
ջին անգամ խմացաւ իշխանին վճիռն, վճիռ որ
իրեն յոյժ առաւել ահաւոր կը թուէր քան
զմահ: Իրեն այնպէս կ'երևէր թէ Վերոնայի
պարիսպներէն դուրս սլախարհ չկար, ո՛չ ալ
կեանք ժիւլիէդի տեսութենէն հեռի: Եր-
կինքն էր անդ ուր Ժուլիէդէ կ'ապրէր, և ան-
կէ անդին ամենայն էր քաւարան, տանջա-
նարան, գոթիք: Բարի կրօնաւորն կը ջանար
փրկիւն փայտական միթիթարութիւններով ամու-
քել նորա վիշտը, բայց նա չէր ուզեր ո՛չ մի
սփոփանաց բան լսել, այլ իբրև յիմար մը՝

իւր մազերը կը փետէր ու գետնի վրայ կը
թաւալէր՝ իւր գերեզմանին չափն առնելու
համար, որպէս կ'ըսէր: Այս անարժան վի-
ճակէն սթափեցուց զինքն իւր սիրելի կնոջ
կողմէ յղուած լուր մը. որ մի քիչ ոգևորու-
թիւն տուաւ իրեն, յորմէ և վանականն օ-
գուտ քաղեց խօսելու համար նորա հետ այն
կնամարդի տկարութեան վրայ զար ցոյց տը-
ուած էր: Ինք զԴիպալդէ սպաննած էր, բայց
կ'ուզէր նաև ինքզինք սպաննել, սպաննել
նաև իւր սիրականն որ միայն իւր կեանքով
կ'ապրէր: Իւր առնական աղիւս կերպարանն,
կ'ըսէր, մոմեղէն պատկեր մ'էր ուրեմն միայն,
քանի որ կը պակսէր նմա զայն պահպանող
արութիւնն: Օրէնքն մեղմ եղած էր իւր մա-
սին, զի փոխանակ մահուան պատժոյ որում
արժանի էր իւր գործ՝ միայն աքսոր վճռած
էր իշխանին բերով: Ինք Դիպալդէ սպաննած
էր, բայց Դիպալդէ ալ ուզած էր զինքն ըս-
պաննել: Հետեապէս բարեբախտութիւն մը
կար այդ պարագային մէջ՝ Ժուլիէդէ կենդա-
նի էր, և (ամէն ակնկալութենէ վեր) նա իւր
սիրակցորդ ամուսինն եղած էր, յայտնիք
երջանկագոյն էր: Բոլոր այս երանութիւնքն,
որպէս կը հաստատէր թէ էին, Ռոմէօ, իբրև
չփայցած զգոն աղջիկ մը, ի բաց կը մերժէր,
չէր հաւնէր անոնց: Եւ եղբայրն աղաչեց որ
զգոյշ լինի, վասն զի այնպիսի յուսահատ
մարդիկ, կ'ըսէր, թշուառ կը մեռնին: Յետոյ
երբ Ռոմէօ մի քիչ հանգարուեցաւ, խորհուրդ
տուաւ նմա որ այն գիշեր երթար գաղտնա-
պէս հրաժեշտ տալ Ժուլիէդի և ուղղակի ճամ-
բայ ելնէր դէպ ի Մանտուա, և անդ մնար,
մինչև որ ինք պատեհ առիթը գտնէր հրա-
տարակելու իրենց ամուսնութիւնն, ինչ որ
կրնար ուրախալի միջոց մը ընել իրենց ըն-
տանեաց հաշտութեան, և կ'ըսէր թէ այն ա-
տեն անտարակոյս իշխանն ալ պիտի յորդոր-
ուէր ներել իրեն և ինք պիտի վերադառնար
քսան անգամ աւելի ուրախութեամբ քան որ-
քան վշտագին կը մեկնէր յայնժամ: Ռոմէօ
համոզուեցաւ բարի եղբոր այս խմատուն խը-
րատներէն, և հրաժեշտ տուաւ անկէ երթալ
գտնել իւր տիկինն, միտքը դնելով անոր հետ
անցընել այն գիշերն և արշալուստին ճամբայ
կնիւն առանձինն դէպ ի Մանտուա, ուր կը-
րօնաւորն կը խոստանար նամակներ յղել ի-
րեն մերթ ընդ մերթ՝ ծանօթացնելու համար
իրեն տան մէջ իրաց վիճակն:

Այդ գիշերն անցուց իւր ամենասիրելի կը-
նոջ հետ՝ նորա սենեակին ընդունուելով
զաղանաբար այն պարտիզէն ուր նախընթաց
գիշերն նորա սիրոյն խոստովանութիւնն լսած
էր: Անխառն ուրախութեան և յափշտակու-
թեան գիշեր մ'եղած էր այն. բայց այս գի-
շերոյն հաճոյք և հեշտութիւնն զոր կը գտնէ-
ին միմեանց ընկերութեան մէջ այս սիրա-
հարք՝ դուռն ու ցաւաղին կերպիւ խառնուած
էին բաժանման տխուր գաղափարով ու ցե-
րեկուան աղետալի պատահարաց յիշատակով:
Չարաշուք արշալուստն թուեցաւ կարի շուտ
գալ, և երբ Ժուլիէդէ արտայտին առաւօտա-
յին երգը լսեց՝ կը փափաքէր հաւատալ թէ
սոխակն էր որ կ'երգէր գիշերոյն մէջ. բայց
կարի ստոյգ էր թէ արտայտն էր որ կ'եր-
գէր, և խուստ ու անախորժ կը թուէր ի-
րեն նորա ձայնն, և արեւելեան կողմն օր-
ուան առաջին նշողներն հաւատուեալ կը ծա-
նուցանէին թէ այդ սիրականաց համար բաժ-
նուելու ժամն հասած էր: Ռոմէօ վշտալից
որտիւ հրաժեշտ տուաւ իւր սիրելի կնոջ,
խոստանալով նմա գրել Մանտուայ օրուան

ամէն ժամերուն . և երբ նորա սենեկին պատահանէն վար իջաւ ու գետնին վրայ կը կենար վարը նորա ներքեւ , տխուր նախազգացմամբ համակուած մտքի այն կացութեան մէջ յորում էր նա , երեւցաւ նմա , իբրեւ մեռեալ մ'իւր գերեզմանին խորը : Նմանօրինակ չարագոյժ պատկեր մը կը ներկայանար Ռոմէյի ալ մտայ , բայց նա այժմ ստիպուած էր փախչիլ , վասն զի մահ էր իրեն համար յետ արշաւուսոյն Վերոնայի պարսպաց մէջ գլուխու իւր :

Այս սկիզբն էր միայն այն զուգեակ սիրահարաց իրական ողբերգութեան : Հազիւ մի քանի օրէ ի վեր մեկնած էր Ռոմէյ , երբ ծերունի Տէր Գարիւլէզ ամուսնութիւն մ'առաջադրեց ժիւլիէի համար : Փեսայն , զոր ընտրած էր նորա համար , մտքէն չանցունելով որ նա արդէն ամուսնացած էր , էր կոման Պարիս , քաղաքավար , երիտասարդ և ազնւական : պարոն մը , ոչ անարժան տարփածու . դեռահասակ ժիւլիէի , եթէ սա տեսած չլինէր երբեք զՌոմէյ :

Սարսափահարն ժիւլիէի ցաւագին անձկութեան և տագնապի մէջ էր իւր հօր առաջարկին վրայ : Նա յառաջ բերաւ , փաստարանեց իւր տէստ հասակն իրր անյարմար ամուսնութեան , Դիպալդի մահն որ դեռ քիչ օր յառաջ տեղի ունեցած էր և որ այնքան տկարացուցած էր զինքն որ չէր կարող ամուսին մ'ընդունիլ ուրախ գիմօք , և թէ Գարիւլէզներու գերդաստանին համար քանի՞նք անպառաճ պիտի համարուէր հարսանեկան հանդիսի մը կատարումն , մինչդեռ հազիւ վերջացած էր յուզարկաւորութեան սգաւորութիւնը : Վերջապէս նա ամէն ինչ յառաջ դրեալ ընդդէմ ամուսնութեան բաց ի ճամբանէն , այն է թէ արդէն իսկ ամուսնութեան կապով կապուած էր ինք : Սակայն Տէր Գարիւլէզ խուլ կը մնար իւր բոլոր պատճառարանութեանց , և խտրել հրամայեց որ պատրաստուէր , վասն զի հետեւեալ հինգ շաբաթի պիտի պատկուէր Պարիսի հետ և գտած լինելով իւր աղջկան մի այնպիսի ճոխ , երիտասարդ և ազնուական ամուսին որ Վերոնայի ամէնէն հպարտ աղջիկն ալ բերկրութեամբ պիտի ընդունէր զնա , չէր կարող հանդուրժել որ բաց ի կեղծ համեստութենէ , որպէս կը մեկնէր նորա մերժումը , նա արդեք հանէր իւր բարեխառնութեան զէմ :

Այս դժուարին կացութեան մէջ ժիւլիէի գիմեց իւր բարեկամ կրօնաւորին , որ միշտ իւր խորհրդատուն եղած էր անձկութեան վայրկեաններու մէջ , սա հարցոյց իրեն թէ իւր մտքին մէջ դրած էր ձեռնարկել յուսահատական դարմանի , և երբ նա պատասխանեց թէ լաւ էր իրեն համար կենդանւոյն գերեզման իջնել քան թէ Պարիսի հետ ամուսնանալ , քանի որ կենդանի էր իւր հարազատ փեսայն , խորհուրդ տուաւ նմա տուն դառնալ և զուարթ երեւիլ , և հաւանութիւն տալ Պարիսի հետ ամուսնութեան , ըստ բաղձանաց իւր հօր , և հետեւեալ գիշերն , որ ամուսնութեան նախընթաց գիշերը պիտի լինէր , քամել պարունակութիւնն մի շիշի զոր կուտար նմա նոյն ժամայն , և որոյ ներդրածութիւնն այն պիտի լինէր որ , յետ ըմպելոյ , քառասուն և երկու ժամ պաղ և անկենդան պիտի երեւէր , երբ առաւօտուն փեսացուն գար զինքն առնուլ՝ պիտի գտնէր զինք մեռելի կերպարանօք , ուստի և , ըստ սովորութեան երկրին , բաց երեսով դադաղի մէջ դրուած պիտի տարուէր թաղուիլ ընտանեաց

դամբարանին մէջ , և , եթէ կարենար ի բաց վանել կանացի երկիւղն և յանձն առնուլ մի այնպիսի սոսկալի փորձ , հեղուկն ըմպելէ քառասուն և երկու ժամ յետոյ (այսպիսի էր նորա ստոյգ ներգործութիւն) պիտի զարթնուր ապահովապէս իրր մի երազէ . և վերջապէս , իւր զարթնիլն յառաջ՝ ինք պիտի իմացնէր իւր ամուսնոյն , և սա գալով ի գիշերի՝ զինքն անկէ ի Մանուէլա պիտի տանէր : Սէրն և Պարիսի հետ կարգուելու երկիւղն քաջութիւն ընծայեցին մանկամարդ ժիւլիէի՝ ձեռնարկելու այս ահաւոր փորձին , և առաւ սրուակն եղբոր ձեռքէն՝ խոտանալով հետեւ իւր հրահանգաց :

Վանքէն ետ դառնալու ժամանակ՝ պատահեցաւ կոմա Պարիսի և համեստօրէն կեղծելով խոստացաւ իւր հարսն լինել : Ուրախաւ լըւր էր այս Տէր Գարիւլէզի և իւր կնոջ համար , կարծես երիտասարդական աւելն մը կ'ստանար ծերունին . և ժիւլիէի , որ զկոման մերժելուն համար պահ մ'անհամայ եղած էր իրեն , վերստին կը լինէր իւր սիրեցեալ դուստրն , խոստանալով հնազանդութիւն : Տան մէջ ամէն ինչ իրարանցումի մը մէջ էր՝ մերձաւոր հարսանեաց համար : Ոչ մի ծախք կը խնայուէր պատրաստելու համար այնպիսի խրախուժ ու հանդէսներ որոց նմանն ոչ երբեք տեսած լինէր ցայն վայր Վերոնա :

Չորեքշաբթի գիշեր ժիւլիէի խմեց ըմպելին , Շատ կասկածներ կ'անցնէին մտքէն , թէ մի գուցէ կրօնաւորն , զերծանելու համար այն պարտաէն որում կրնար ենթարկուիլ Ռոմէյի հետ զինքն ամուսնացուցած լինելուն , իրեն թոյն տուած լինէր : Բայց ոչ ապաքէն միշտ իբրեւ սուրբ մարդ մը ճանչցուած էր . յետոյ կը խորհէր թէ մի գուցէ Ռոմէյի գալն յառաջ արթննար , թէ արդեօր տեղւոյն արհաւիրքն , — մեռեալ Գարիւլէզներու ոսկերիութեամբ ի կամարակապ մի վայր , ուր Դիպալդ՝ համակ արիւնաթաթաւ՝ տարածուած կայ ու կը փախ իւր պատանքին մէջ , — այնպիսի տպաւորութիւն յառաջ չ'պիտի բերէր իւր վրայ որ խենդի պէս դուրս վազէր սարսափահար : ապա իւր միտքը կ'ընտելէր այն բոլոր զրոյցներն զորս լսած էր ոգիներու մասին որք կը յաճախէին իրենց մարմիններն պարունակող վայրն : Բայց ահա՛ Ռոմէյի սէրն ու Պարիսի ստեղծութիւնն հզօրագոյն տիրեցին իւր սրտին , ուստի և յուսահատարար կուլ տուաւ հեղուկն , և անզգայացեալ ինկաւ : (Շարունակելի)

Թարգմ. յԱԳԱՊԻԱԿԱՆԵՆ Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՏԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Կ . Պոլսոյ և շրջակայից , յատկապէս պատկերով Վոսթրի . Աշխատասիրեց Յ. Գ. Փալաքաշեան : Նախնական կարգերու աշակերտաց Աշխարհագրութեան ուսումն օգտակարագոյն եղանակաւ աւանդելու համար , Եւրոպոյ արդի ձեռնհաս և փորձառու մանկավարժներէ ընդունուած և քարոզուած սկզբունքն է՝ Տեղագրութեան սկիզբը ուսումն , այսինքն բնական և քաղաքական դրոյն նկարագրութեանն այն քաղքին կամ գիւղին որուն մէջ կ'ապրի մանուկ ուսանողը : Այս սկզբունք կիրարկութեանը համար պատրաստուած անհրաժեշտ դասադիրք մ'է այս՝ ի պէտս Պոլսոյ վարժարանաց , կը ծառայէ նաեւ իրր ընթերցանութեան գիրք ժողովրդեան : Գործի մարդոց համար ունի Յաւելուած մը՝ Կ . Պոլսոյ խաներուն ընդհանուր ցուցակը 100 փոյ . կեդրոնատեղին է Ռեզուն Չարըր պաշը , թիւ 412 , փո ագրիչ երուանդ էֆ փալաքաշեանի խանութիւն :

ՃԱՐՈՆՔ ԵՒ ԻՐԵՆՅ ԵՐԿԻՐԸ

Ճարոնական դրօշակին կարմրագեղ ճառագայթներուն Վոսթրոսի ջուր մէջ ցլանալէն ի վեր շատ կը խօսուի Ճարոնացի վրայ , ուստի հարկ անհրաժեշտ կը համարիմ ճշգրիտ և մանրամասն տեղեկութիւն եր հաղորդել այդ հետաքրքրալի երկրին վրայ :

Ինչպէս ամէն հին ազգաց , նոյնպէս և Ճարոնացոց ծագումը մութ է մեզ սակայն՝ ըստ ամենայն հաւանականութեանց՝ Քորէայի միջոցաւ Չինէն գաղթած լինելու են , թէպէտ իրենք զիրենք ի դից սերեալ կը համարին , և զմիմեանց կը պատուեն իւր մարդկային կերպարանօք աստուածային անձ մը : Կը բաժնուին երկու ցեղի՝ Լու-Սու և Եամաթօ , և կը համարուին 40 072 020 :

Ճարոնական կայսրութեան առաջին հիմնարկուն լինել կը կարծուի Ձին-Մու , որ Քըրիստոսէ (660) տարի առաջ թագաւորած է . իրեն յաջորդած են հետզհետէ՝ իւր սերունդէն 13 միքատոններ (ի հնուն միքոն) : Մեր 706 թուականին , 0 Ձէն՝ արքայական նոր սերունդ մը հաստատեց , և իշխանաց ըմբոստութեանը դիմադրել կարծելով՝ Թայկու (Սիւկու կամ Սէն ի-քայ-սիո կուլ բառէն) կոչուող իւր փոխարքային ընդարձակ իշխանութիւններ տուաւ :

Ճարոնացոց վրայ խօսող առաջին եւրոպացին եղաւ Մաքս Բու (1256-1323) : 1542ին փոթորիկ մը Ֆիննանտ Մանտիգ Բինթօ Բորթուկալցի արկածախնդիրը Քիու-Սիու կըղզւոյն արեւելեան եզրաց կողմը քշեց : վերադարձին իւր պատմութիւնները վաճառականաց և միսինարաց ցանկութիւնը գրգռեցին : Առաջին անգամ 1549ին յիսուսեան կրօնաւորք՝ Ֆրանսուա Կզալփի առաջնորդութեամբ՝ Ճարոն հաստատուեցան , առանց զոյղն ինչ դիմադրութիւն գտնելու . մինչեւ 1552՝ քրիստոնէութիւնը արագապէս տարածուեցաւ , և արդէն իսկ մէկ միլիոն քրիստոնեայ կար , երբ ներքին պատերազմներ և աւատական վէճէր կ'զրադեցնէին կառավարութիւնը : Հիտէյոչի Թայկուն 1587ին վերջ տուաւ այդ խառնակութեանց , և իւր յաջորդը՝ Եէյա՝ Սպանիացոց Բորթուկալցիներուն և յիսուսեանց տոմիլիկեաններուն հետ ունեցած անվերջանալի կռիւներէն զզուելով , 1614ին մահուան պատժով արգիլեց զՃարոնացիս քրիստոնէութիւնը դաւանելէ . սակայն արդէն բազմաթիւ քրիստոնեայք դիմադրեցին և սկսաւ ճամբարիտ կոտորած մը , որ վերջացաւ 1638ին , միայն Քիու-Սիու կըղզւոյն մէջ 37 հազար քրիստոնեայ ջարդուեցան : Մի և նոյն տարին Եէյոչի Թայկուն վերջնապէս արաւքսեց երկրէն Փորթուկալցիները :

Հոլանտացիք ալ Ճարոնի հարստութեանց համբաւն իմանալով , նաւատորմիւ մը ճամբայ հանեցին , բայց միակ նաւ մը Ատամա անդղիացոյն հրամանատարութեամբ կրցաւ Ճարոն հասնիլ , այն ալ նաւաբեկեալ , Թայկուն զինքը թէպէտ մեծարանօք ընդունեց , սակայն ընդ հսկողութեամբ պահեց , Պանդամի անդղիական ներկայացուցիչը՝ Ճօն Սարիս հարիւրապետը , իմանալով Ատամաի պատահածը , Անդղիա գնաց և ապրանք լի նաւերով մեկնեցաւ Ճարոնի համար , 1613ին ժամանեց ի Ֆիրանտո , ուր Ատամա Հոլանտացոց հետ հաստատուած էր 1609էն ի վեր : Ատամա զինքը Թայկունին ներկայացուց ժաք Ա. թագաւորին մէկ ինքնագիր նամակովն : Ճարոնական

կառավարութիւնը չփոխեցաւ առաջնութիւնը Սպանիացւոյն թէ՛ Անգլիացւոյն տալու մասին, վերջապէս Ատամսի համազարի խօսիցն անսալով՝ ժաք Առաջնոյ պատասխան մը գըրեց, և Հնդկաստանի անգլիական ընկերութիւնն արտօնեց վաճառատուններ հաստատել ի ֆիրանտո: 10 տարի յետոյ Անգլիացիք յանկարծուտ մեկնեցան երկրէն, մեծաւ մասամբ բացուած մրցման չկրնալով դիմանալ: Ծարք Բ ի օրով Անգլիա դարձեալ ձեռնարկներ քրտա ճարտնական կառավարութեան մօտ, բայց իբր խնամի Փորթուկալցի իշխանուհւոյ մը (Քաթէրին տը Պրականս)՝ մերժուեցաւ: Հոլանտացիք կը շարունակէին բազմանալ ի ֆիրանտո, բայց իրենց ասպարէզը շատ անձուկ էր, հազիւ կարող էին Նակազաքի երթալ, և երբ հոլանտական նաւ մը ծարուն հասնէր, իսկոյն գինաթափ ընելով զայն՝ մինչեւ իւր մեկնումը թնդանօթները կը գրաւէին: ապրանաց փոխանակութեանը կը լինէին ընդ հսկողութեամբ կառավարութեան: Նակազաքի շրջակայքը գտնուող Տէսիմա կղզւոյն մէջ միայն 11 Հոլանտացի կարող էին բնակիլ: Նակազաքի՝ եւրոպացւոց այցելութեան արտօնեալ միակ քաղաքը՝ կըզուոյն կապուած էր կամուրջով մը, զոր գիւղերները կը վերցնէին: ամէն տարի Հնդկաստանի հոլանտական ընկերութիւնը պարտաւոր էր թայկուէին դեպքին մը զրկել՝ հանդերձ ծանրագին նուէրներով: Արգիլեալ էր ուրիշ ազգէ նաւերու մերձեցալ ծարունի, և մահուան պատիժ սահմանուած էր այն ծարունցւոց որք օտար երկիր երթալով իրենց բնավայրը վերադառնալ ուզէին:

1804ին Ռուսիա, 1808, 1811, 1849ին Անգլիա նորանոր և անօգուտ ձեռնարկներ քրին: 1853ին ամերիկեան Բէրրի ծովակալը նոյն մերժումն ընդունեց, բայց յաջորդ տարին նաւատորմով մը վերադառնալով, բռնադատեց թայկուէն Միացեալ-Նահանգաց հետ առևտրական դաշնագիր մը կ'ընելու: Սիմօտա, Նակազաքի և Հաքօտատէ նաւահանգիստք բացուեցան Ամերիկացւոց: 1855ին Ռուսիա, 1858ին Ֆրանսա և Անգլիա, 1860 ին Հոլանտա և Բրուսիա համանման դաշնագրեր կ'ընեցին, և 1859ին Նակազաքի, Քանակալա և Հաքօտատէ նաւահանգիստք բացուեցան Եւրոպացւոց, և յաջորդաբար նոյն թոյլտուութիւնն եղաւ Նիկաթա, Հիոկօ, Եէաօ և Օզաքա քաղաքներուն: Բայց այդ դաշնագրոց, առանց Միքատոյին հաւանութեան ներկայացուելու՝ միայն թայկուէն ստորագրուած լինելը քաջիմանքը (աւատապետ-աղնուական) պատճառ բռնելով ապրտամբեցան և Երօհամա նորակերտ քաղաքին մէջ բնակող Եւրոպացիները սպաննել սկսան: առ այս 1863 թին անգլիական, Ֆրանսական, ամերիկեան և հոլանտական նաւատորմիք միջամտեցին: Բայց քաջիմանքուն միտքը թայկուէն իշխանութենէ ձգել էր: 1867 ին Քոմի ի միքատոն մեռնելով, իւր 15ամեայ որդին՝ Մուց-Հիթօ՝ իրեն յաջորդեց: Նակաթօ, Սակուամ, Հիթէն և Թոցա իշխաններն իրենց բանակները իւր տրամադրութեան ներքեւ դրին, և Ծոպալի թայկուէին 1868 յունվար 27ին ի Ֆուլիմի յաղթելով՝ Եէտոյէն արտաքսեցին: Մուց-Հիթօ կառավարական սանձն ստանձնելով, բացաւ վերածնութեան այն դարը որ պիտի կերպարանափոխէր զծարուն, օտար տէրութեանց հետ կնքեալ դաշնագրերը վաւերացուց, և առաջին անգամ լինելով, 1868 մարտ 23 և 26ին ունկնդրու-

թիւններ շնորհեց նոցա ներկայացուցիչներուն, և խոստացաւ 1890ին ազգային ժողով մը գումարել և սահմանադրական դրութիւն ներմուծել երկրին մէջ: նոյեմբեր 29ին իւր հրամանը կատարուեցաւ: Թէպէտ թայկուէին ծովային զօրքը Եէաօ կղզւոյն մէջ ուրոյն հանրապետութիւն մը կազմած էր, սակայն 1869ին անոնք ալ հարկադրեցան հպատակիլ: Միքատոն իւր բնակութիւնը Քիոթոյէն Եէտո փոխադրած է զոր այս առթիւ Թոքիո (արեւելքի մայրաքաղաք) կոչած է: Տայնու-ֆան կամ կայսերական խորհուրդը, առաջին խորհրդարանական մարմինը, նախարարներէ կը բաղկանայ: Ծերակոյտը (ճէնրոյին) 252 անդամ ունի, և երեսփոխանական ժողովը (սանձիին) 300 անդամ:

Ծարուն որ Նիոն, Սիքոք, Քիու-Սիու, Եէաօ կղզիներէն, բազմաթիւ կղզեակներէ, և Պոնէն-Սիմա ու Լիէու-Քիէու կղզեխումբերէն կազմուած է, 44 ԲԷԿ կամ գաւառակի, և 3 Ֆու կամ քաղաքապետութեանց (Թոքիո, Քիոթո, և Օզաքա) կը բաժնուի:

Երկրին պաշտօնական կրօնքը թէպէտ մինչև 1880 Սինթոն էր, սակայն այժմ անորոշ է: Սինթոյի հետեւողք կը պաշտեն բնութեան զօրութիւնները, նախնի դիւցազունները և մեծ անձնաւորութիւնները: Պատտայականութիւնը մեր Դ դարուն Չինացւոց ձեռամբ մուտ գտած է անդ: Բնիկ քրիստոնեայք 46 հազար են:

Դատարանք կազմակերպեալ են ըստ գաղղիականին: Չինուց ներքեւ գտնուող ներկայ գինուորք կը կազմեն կայսերական բանակն ու կանոնաւոր զօրքը, ընդ ամենը 57000 թըւով: 36 պատերազմական նաւ ունի 4073 ծովային զօրքով և նաւատիներով: Նաւարան մ'ունի ի Երօհամա և նաւային վարժարան մ'ալ ի Թոքիո:

Երկրին երկմտացոյցը 395 միլիոն Փրանք մօնց և գրեթէ հաւասար գումար մը ելից համար կը նշանակէ: Ընդհանուր պարտուց գումարը 2 միլիառ 580 միլիոն Փրանք է, որուն 80 միլիոնը 7% արտաքին պարտք: ներքին պարտուց սակագինը հարիւրին 45ն 10 կը փոփոխի: Թղթաբարամբ 500 միլիոնի անուանական արժէք մ'ունին, և իրենց ընթացքը շատ սեղմ է:

Իւր կրթական վիճակին վրայ այլ յօդուածով խօսած եմ: Ծարունական լեզուն երկու բարբառի բաժնուած է, Եամաթօ նախնական բարբառը և Եամաթոյէն ու չինական լեզուին տարբերքն կազմուած ուրիշ մը: Այլն ձախ երթալով վերուստ ի վայր կը գրեն:

Ծարունացի արուեստաւորք պատկերահանութեան և յախճապակեայ անօթիք չինեղու արուեստին մէջ առաջին են, թէպէտ կրօնական նկատումներով բաւական ետ մնացած է արձանագործութիւնը: Ծարտարապետութիւնը թէպէտ հաստատուն, թեթեւ և փափուկ է, սակայն միայն պալատներ և բաղնիքներ արտադրած է, որովհետեւ Ծարունցւոց տունները գեռ փայտաշէն են:

Ծարունական արհեստագործութիւնը շատ յառաջացած է. պղինձը, երկաթը և պողպատը յաջողակութեամբ կը գործեն, և արդէն ճարտնական սուրերը անուանի են: Արտածութեան գլխաւոր ապրանք են շերամի հունտ, մետաքսեղէնք, թէյ, հանքածուխ, աղած ձուկեր, բրինձ, պղինձի հանածոյ, քափուր, ծխախոտ, բուսական մոմ, ևն: Ներածութեան գլխաւոր ապրանք են բրդեղէնք, բամպակեղէնք, գործուած մետաղ-

ներ, բամպակ, շաքար, ևն: Ծարունի հետ առեւտրական յարաբերութիւն ունեցող առաջին երկիրն է Անգլիա, յետոյ կուգան, բայց մեծ տարբերութեամբ, Միացեալ-Նահանգք, Գերմանիա Ռուսիա, Ֆրանսա, Շուէտ-Նորվեգիա, Հոլանտա և Իտալիա: Ծանկ-Հայի, Հոնկ Գոնկի, Սինկարուրի, Հնդկաստանի և Սիւէզի ջրանցքին միջոցաւ Եւրոպոյ ծարունի հետ ունեցած յարաբերութիւններն ապահովեալ են անգղ. և ֆրանս. շոգենաւուց կանոնաւոր երթեւեկութիւններով: Իսկ Ամերիկայի և Աւստրալիոյ հետ ծարուն ամերիկեան շոգենաւներով կապուած է: Պոլիսէն ի Երօհամա շուրջ 40 օր կը տեւէ: Ներքին ճամայներն ըստ բաւականին գոհացուցիչ են: Երկաթուղեաց առաջին դիժը բացուած է 1872 ին Թոքիոյի և Երօհամայի միջև: այժմ ունի 500 հզմ. երկաթուղի և 9000 հզմ. հեռագրական գիծ:

Երկիրը շատ լեռնոտ և հրաբխային է և Ֆուլի-Նամա (3770 մ.) որուն վերջին բոբոքումը 1707 ին տեղի ունեցած է, Մի-Թաքէ (3000 մ.) ի հետ ամենաբարձր հրաբուխներն են: Գետերն ընդհանրապէս հեղեղներու երկնայթիւն ունին, ամենէ երկայն գետն է Սինանօ-Կավա (350 հզմ, 75 հզմ. նաւարկելի) Նիոն կղզւոյն մէջ: Ամենամեծ լիճն է Պիվա (500 ք. հզմ.) Քիոթոյի հիւսիսային կողմը: Կլիմայն՝ ընդհանրապէս առօղջարար, տեղւոյն համեմատ կը փոխուի, և եղանակաց կարգը մեր երկրաց համապատասխան է: Երկրաշարժ յաճախակի կը պատահին և բազում վրնասներ կը պատճառեն: Ծարունի մէջ բնիկ այժ և ոչխար չը կայ, և օտարք շատ դժուարաւ կը վարժուին կլիմային:

Վ. ԿԱԼԻՔԱՅԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ

Եթէ մաքրութիւնն աշխարհի կարեւոր է ամէն տեղ և իւրաքանչիւր անհատի, ամենակարեւոր կը դառնայ մանաւանդ հասարակաց չէնքերու մէջ, յորս բազմաթիւ են նոքա որք կը վայելեն մաքրութեան բարիքը և կամ կը կրեն ազտեղութեան վնասները: Եւ եթէ ճշմարիտ է թէ մարդիկ մատաղ հասակի մէջ աւելի՝ եթեակայ են մահուան, և աւելի՝ ընդունակ են զանազան ախտից ժառանգութեան, գպրոցներու մէջ մաքրութեան խնդիրն խորին ուշադրութիւնն գրաւելու է ամէն անոնց որք մանկանց ու պատանեաց դատարարակութեան մասին պատասխանատուութիւն ստանձնած են, քանզի ուսանողաց կեանքը, ֆիզիքականն ու բարոյականը միանգամայն, մեծ ազդէ կ'աղղուին դպրոցական միջավայրի որպիսութեանէն:

Թէ՛ գաւառաց և թէ՛ մայրաքաղաքի մէջ, սակայն, մեր հանրային վարժարանք կիսով չափ միայն ուշադրութիւն կը դարձնեն սոյն կարեւոր կէտին վրայ:

Կիսով չափ ըսինք. քանզի մինչդեռ աղջկանց յատկացեալ յարկերն գրեթէ ընդհանրապէս մարուր են ըստ բաւականին, մանչ տղոց յատկացեալ յարկերն, ընդհակառակն, աղտեղութեան մէջ թաղուած՝ տխուր երեւոյթ մը կ'ընծայեն:

Մաքրութեան ազդեցութիւնն ի վերայ առողջութեան՝ աշխարհի յայտնի ճամայութիւն մ'է որ չեմք ուզեր ընթերցողաց ձանձրոյթ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

պատճառներ՝ մաքրութեան բարիքները թուելով։ Բայց թէ ինչ ազդեցութիւն ունի բարոյականի վերայ՝ զայն սակաւք գիտեն միայն։ Ուստի թող ներուրի մեզ բացատրել սոյն կէտ համառօտիւ։

Ազտեղութիւնը զանցառութիւն մ'է ընդդէմ՝ յարգանաց զոր մարդ պարտի ունենալ առ իւր անձն։ ազտեղութեան մէջ՝ հետեւաբար՝ չզօրանար մարդոյ արժանապատուութեան զգացումը։ Ընդհակառակն, մաքրութիւնը կէս առաքինութիւն է, ըսած են։ և արդարեւ, մաքրութիւնը կը զարթուցանէ կարգաւորութեան ու վայելչութեան ճաշակ, խնամած ու ոգի և խնայասիրութիւն։ Կլիմայի, սննդեան, բնութեան, ի մի բան միջավայրի ազդեցութիւնն ի վերայ բարոյականի անվիճելի ճամբարութիւն մը չէ՞ սոյսօր գիտնոց համար։ և ասոր համար չէ՞ միթէ որ ամէն ուրեք գեղարուեստից մշակութիւնն այնքան կարեւորութիւն ստացած է. և որչա՞փ գեղեցիկ է մաքրութիւնը, առանց մաքրութեան գեղեցիկութիւնը՝ տղմի մէջ գոհար մ'է։

Ուրեմն, մաքրութիւնը՝ իբր պահպանիչ արժանապատուութեան, և իբր պայման զանազան առաքինութեանց զարգացման՝ բարոյականի տարր մը կրնայ համարուիլ, ինչպէս որ կը համարուի տարր առողջութեան։

Եւ քանզի դպրոցին գործն է կազմել կամ զօրացնել ուսանողին ֆիզիքականն ու բարոյականը միանգամայն, դաստիարակութեան սոյն կրկին տեսակէտով պէտք է ուրեմն որ Դպրոցաց մէջ առաջնակարգ կարեւորութիւն ընծայուի մաքրութեան։

Ահա ինչու, յանուն երկուսն ուսանողաց առողջութեան ու բարոյականութեան, կը խնդրեմք Պատ. Հոգաբարձութիւններէն որ բարեհաճին՝ կարելի եղած միջոցներն ի գործ դնելով՝ չթերանալ իւրեանց պարտականութեանց մէջ ի մասին կատարեալ մաքրապահութեան։

Ի՞նչ կրնան լինել այդ միջոցք. — Ահաւասիկ. Ա. Պէտք է ընտրել այնպիսի տնտեսներ ու տնտեսուհիներ որք ժիր ու մաքրասէր լինին։

Բ. Պէտք չէ թող տալ որ աշակերտք փողոյի կօշիկներով մանեն դասարան՝ մանաւանդ ձմեռը։

Գ. Գասարանի մը մաքրութեան պատասխանատու ճանչնալու է ամբողջ դասարանը, որպէս զի դասակիցք համերաշխութեամբ փոյթ տանին մաքրութեան և որպէս զի անձամբ վարժուին մաքրապահութեան։ Ըստ այսմ, մաքրութիւնը լինելու է մին այն կարեւոր պայմաններէն որք աշակերտի մը վարքը կ'որոշեն։

Դ. Պէտք է ի տուն վերադարձնել այն աշակերտներն որք առաւօտուն չմաքրուած կուգան դպրոց։

Ե. Իսկ տախտակամածն ու դպրոցական կարասիները մաքրելու համար փոշիէ՝ պէտք չէ աւել, այլ սրբել. ինչո՞ւ. — Քանզի աւելը չանհետացներ փոշին, այլ կը տեղափոխէ զայն օդին մէջ, և քանզի օդին մէջ առկա գոնուած այս փոշին ամբողջ կը նստի դարձեալ դպրոցական կարասեաց տախտակամածին ու պատերուն վրայ։

Այս կրկին պատճառներէն առաջինը միայն կը բաւէ համոզել զմեզ որ՝ փոխանակ աւելելու՝ սրբեմք. կամ թէ՛ զգուշանամք աւելի գործածութեան գոնէ՝ այն եղանակէն որով ընդհանրապէս կը գործածուին անոնք առ մեզ։

ՍԵՊՈՒՇ

Կայսերական ցեղում շնորհուեցաւ շարաթօր՝ վերջին դէպքերուն առթիւ ձերբակալեալ Հայ բանտարկեցոյ, թուով եօթանասուն և եօթն, ի բաց առեալ տասն և երեք անձեր որք իբր պարագլուխ նկատուած են։

Նոյն օրն իսկ, երեկոյեան դէմ, արձակեալք խմբովին Ազգ. Պատրիարքարան եկան, ինչպէս նաեւ Ոստիկանութեան Նախարար Վսեմ. Նազըմ պէյ և ոստիկանական այլ բարձրաստիճան պաշտօնեայք և ոստիկանգլինուորք։ Վսեմ. Նախարարն և հետեորդք առաջնորդուեցան Ս. Պատրիարք Հօր սենեակին, և արժանաւայել կերպիւ պատուարուելէ յետոյ՝ Վսեմ. Նազըմ պէյ պաշտօնապէս աւետեց Կայսերական ներուրն։ Աչքբեան Ս. Պատրիարք Հօր հրաւիրանօք՝ բոլոր ներկայք ուղղակի դնացին Մայր եկեղեցոյ Ս. Ողջի տաճարն որ չքեղապէս լուսավարգուած էր, և հոն Նորին Սրբազնութեան հըրամանաւ. Արժ. Տ. Սուքիաս Առաք. քահանայ Տ. Ստեփաննոսեան երկուս արապստեց «Հրաժարիմք աղօթքն, որոյ պահուն արձակեալք յարեմուտս և յետոյ յարեալք դարձուձին երեսն։ Ապա Աչքբեան Ս. Պատրիարք Հայրն յորդորական մ'ուղղելով առ արձակեալք, ի մէջ այլոց ըսաւ.

«Սա պէտք է գիտնաք թէ ես երբ Պատրիարք ընտրուեցայ, ըստ տրամադրութեան մեր Սահմանադրութեան, եկեղեցոյ մէջ առաջի Աստուծոյ երգում ըրի, նախ Կայս. կառավարութեան և յետոյ ազգային շահուց ամենայն հաստատութեամբ ծառայելու համար։ Աւասիկ այս կերպիւ եթէ կառավարութեան շահուց ամենաթեթեւ կերպիւ վնասող բան մը նշմարեմ, ստիպուած եմ կայս. կառավարութեան խնայ տալ։ Այս պարտաւորութիւնն միայն ինձ համար չէ, այլ մեր ազգին բոլոր անհատներուն։ Մեր ազգին ընդհանուր և ճամբար շահը մի միայն կը գտնուի կայս. կառավարութեան բարձր հովանոյն ներքեւ։ Հետեւաբար մասնաւորապէս կը յորդորեմ զձեզ՝ հաստատական զգացմանց հակառակող ընթացից մէջ չգտնուիլ և եթէ այդ տեսակ զգացումներ ունեցողներու հետ ալ յարաբերութիւն ունիք, պէտք եղած խրատները տաք անոնց։ Միայն հաստատարիմ մնալը բաւական չէ, այլ պէտք է հոգւով սրտով աշխատիք վստի յառաջդիմութեան օտմանեան երկրին։ Ի սէր Աստուծոյ, կը խնդրեմ որ այսուհետեւ այդ կերպիւ շարժիք։

«Ս. Աւետարանի հօս է, պէտք է ամենքնիք ալ Ս. Մատարանը համբուրելով առաջի Աստուծոյ երգում ընէք թէ ասկից վերջը հաւատարմութեան ճամբէն չալիս չեղիք բնաւ, չխտրուելով օտարոտի մեքենայութիւններէ որոց նպատակը մեր կորուստն է միայն։»

Արձակեալք կարգաւ տաճարի բեմին մերձենալով, Ս. Աւետարանը համբուրեցին, և հաւատարմութեան ուխտ ընելէ յետոյ, շնորհակալութիւն յայտնեցին Վսեմ. Նազըմ պէյին որ ներկայ էր այս արարողութեան։ Ապա, Ս. Պատրիարք Հայրն բարեմաղթութիւններ ընելով վստի կենաց և բարօրութեան Վեհ. Սուրբանին, ներկայք ձայնակեցան այս սրբաւարին բարեմաղթութեանց և օգը թնդացուցին «Կեցցէ Վեհ. Սուրբան» աղաղակներով։ Արձակեալք մեկնեցան, և Վսեմ. Նազըմ պէյ իւր հետեորդաց հետ վերադարձին Պատրիարքարան հրաւիրուելով, արժանաւորապէս պատուասիրեցաւ։ Քառորդ ժամու տեսակ-

ցութենէ յետոյ՝ Վսեմ. Նազըմ պէյ և իւրայինք հրաժեշտ տալով Աչքբեան Ս. Պատրիարք Հօր, մեկնեցան։

Ս. Պատրիարք Հօր հեռագրական հրամանաց համաձայն, թէ՛ մայրաքաղաքիս և թէ՛ գաւառաց եկեղեցեաց մէջ կիւրակէ առաւօտ հանդիսաւոր բարեմաղթութիւնք եղան վստի արեւատութեան Վեհ. Սուրբանին։ Պատրիարքական Մայր եկեղեցոյ մէջ, Նորին Ամենապատուութիւն ինքն իսկ էր պատարագիչը, և խօսեցաւ պարագային յարմար քարոզ։

Կիւրակէ, միջօրէէն յետոյ, Ազգ. Պատրիարքարան զալով Ծննդեան տօնը շնորհաւորեցին Հայ-Հռոմէականաց պատրիարքական փոխանորդն, Պուլկարաց Գեր. Էկզարքին փոխանորդն, Ասորոց Կաթողիկոսին մայրաքաղաքիս փոխանորդն և Ռուսական դեսպանատան Ա. թարգման Պ. Իվանօֆ։

— Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն՝ ընկերակցութեամբ Վսեմ Արիկ Էֆ. Ունճեանի, Ազն. Սահակ Էֆ. Ղազարոսեանի և Պատրիարքարանի գործակատար Աբրահամ Էֆ. Ֆրէնկեանի՝ երկու շարժի առաւօտ կայս. պալատ գընաց շնորհակալութիւն մատուցանելու Վեհ. Սուրբանին այն առատագութ իրատէին համար, որուն շնորհիւ ազատ արձակուած էին Հայ բանտարկեալք, Ն. Ամենապատուութիւն ներկայացաւ Բ. սենեկապետ Վսեմ. Հաճի Ալի պէյին և երախտագիտական ուղերձ մը յանձնեց Վեհ. Սուրբանին մատուցանելու խնդրանօք։ Վսեմ. Հաճի Ալի պէյ գնաց մատուցանել Ս. Պատրիարք Հօր ուղերձն յոտս կայս. քահայից և անմիջապէս դառնալով, Ս. Պատրիարք Հօր հաղորդեց Ն. Կ. Վեհափառութեան բարձր գոհունակութիւնն և կայսերական բարեկերպ։

Ս. Պատրիարք Հայրն և իրեն ընկերացող տեարք կրկին շնորհակալութիւն յայտնելով առ Սենեկապետ պէյն, և բարեմաղթութիւններ ընելով հրաժեշտ առին Ն. Վսեմութեանին, Ն. Ամենապատուութիւն և իրեն ընկերացող տեարք կայս. պալատէն մեկնելով՝ Մեծ-Եպարքոս Բեամիլ փաշային ապարանքը գնացին ի նշան թաշ, և նոյնպէս շնորհակալութիւն յայտնեցին Ն. Բարձրութեան։

— Գաւառաց առաջնորդներէն և Քառ. Ժողովներէն հետզհետէ հեռագրեր կը հասնին Պատրիարքարան, ի պատասխանի՝ Հայ բանտարկեցոյ ներում շնորհող կայս. իրատէն ծանուցանող Պատրիարքական հեռագրոյն։

— Էնկիւրիէն ևս հաւատարմական հեռագիր մը հասած է՝ տեղւոյն առաջնորդական փոխանորդին և 52 երեւելեաց ստորագրութեամբ։

— Ըստ տեղեկութեանց Հագիգաքի, ձեռքն-հաս իշխանութիւնն արտօնութիւն տուած է որ Եկաի Գուլէի ու Մաքրի գիւղի միջև գըտնուած և երուսաղէմի Ս. վանուց սեպհական պարապ գետինը թաղի վերածուելով կտոր կտոր վաճառուի։ Պատրիարքարանն ևս որոշած է որ այդ գետինին արժէքին ի հաշիւ ամսական որոշեալ գումար մը վճարուի։ Ըստ այսմ, կը յարէ Հագիգաք, այդ գետինոյն իւրաքանչիւր մասին համար գնողներ ներկայացած և սկսած են վճարել որոշեալ ամսական գումարն։ Քարտէս մ'էս պատրաստուած է, յորում ցոյց տրուած են մզկիթի, եկեղեցոյ և պահականոցի համար որոշեալ տեղերը։

— Գոհութեամբ կը լսեմք թէ, Արդարութեան գործոց նախարարութեան խորհրդական Վսեմ. Վահան Էֆ. 100 լիրա նուիրած է Եկնի-գիւղի Ս. Աստուածածին եկեղեցոյն, կտակելով որ՝ տարուէ տարի Ս. Ծննդեան տօնի առթիւ իւր ծնողացը հոգւոյն համար հանդիսաւոր սրաւտօն և հոգեհանգիստ կատարուի նոյն եկեղեցոյ մէջ։

— Վեհ. Սուլթանը լսելով Ազգ. Պատրիարքարանի անտուկին անձուկ վիճակը, բարեհաճած է՝ իւր ծանօթ առատաձեռնութեամբ 500 ոսկի շնորհել, կը լսեմք թէ Գալ. Ժողովն որոշած է այս գումարէն վճարել Պատրիարքարանի պաշտօնէից յետնեալ ամսականները:

— Կ'իմանամք թէ երէկ ժամը 7ին ի Կէտիկ-Փաշա մահամբձ վիճակի մէջ գտնուող հիւանդի մը համար քահանայ պէտք կը լինի, և սակայն ա՛յ տեղւոյն եկեղեցւոյն և ո՛չ ալ Գում. գաւառի դրոսի եկեղեցւոյն մէջ կարելի կը լինի քահանայ գտնել: Մայր եկեղեցին լուր զրկուելով, հազիւ ժամը 9ին քահանայ մը կուգայ հիւանդին տունը: Երեկոյին հիւանդը վախճանելով, դարձեալ քահանայ կը փնտռուի Կէտիկ-փաշայի եկեղեցին, այլ չը գտնուելով անդ ժամարար քահանայն, հարկ կը լինի քահանայից տուները պտրտիլ ու քահանայ փնտռել: Կրօն. Ժողովոյ ուղարկութիւնը կը հրաւիրեմք:

— Արժ. Մկրեան Տ. Յովհաննէս Աւագ քահանայի քեռորդի և Հայրենիք լրագրոյ արտօնատէր Մելիքեան Մեծ. Մկրտիչ էֆ.ի հարսն Տի'ին էֆ.տիկ, իւր մահկանացուն կընքելով, յուղարկուորութեան հանգչեալ չորեքշաբթի օրը կատարուեցաւ ի ներկայութեան բազմաթիւ յուղարկաւորաց:

Պատրիարքութիւնն իւր վշտակցութիւնը յայտնելով հանգուցելոյն սգակիր ընտանեաց, յերկնից մխթարութիւնը կը հայցէ:

ՏԻՎԻՆ ՅՈՒՆԱՆԷ Մ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Ամուսին Խովնար Խանի հանգուցեալ

Խանի Մարտիրոս Մ. Մելիքեանի

ԲՈՅՐ ՎԱՍԵՄ. ՊԵՏՐՈՍ ԷՖ. ԳԵՐԵՍԷՆՆԱՆԻ ԵՆ

Մայր Մեծ. Մելիքեան Յակոբ, Մարգար Եւ Տիրան էֆէնտիներու

Երէկ ժամը 10ին հանգեաւ ի Տէր:

Յուղարկաւորութեան տխուր հանգչեալ պիտի կատարուի փողը, կիւրակէ, ի ժամ 7, ի Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ Կէտիկ-Փաշայի, և անտի հանգուցելոյն մարմինը պիտի փոխադրուի Պալատի վերեւմասնաւորներ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Դ. կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան շնորհուեցաւ գեղադործ Մէրհապէթեան Յարութիւն Էֆէնտիի և ճարտարական Ճիճի Շիմօ լրագրոյն խմբագիր Պ. Նստէի: Ե. կարգի Մէճիտիյէ՝ Ամասիոյ Իտարէի ժողովոյ անդամ Երեմիա Էֆէնտիի, նախնական գատարանի անդամ Գապաթեան Արթին Էֆէնտիի, փոճառական Իսրայիլեան Մարութէ և Գալուստեան Սիմօն Էֆէնտիներու: — Այտընի նա հանգին Մէրթուպի անուանեցաւ Էօմլի Ալի պէյ, նախկին Մէրթուպի Տիարպէրի:

Գարբէրդի Արարիկի գաւառական գայմագամ անուանեցաւ Օսման Ֆէհմի Էֆէնտի, գայմագամ Հիւսնիմանուրի, իսկ այս գաւառական գայմագամ անուանեցաւ Մուսթաֆա Սապրի Էֆ. — Բաղէշի Շիրվան գաւառական գայմագամ անուանեցաւ Հասան Ֆիքրի Էֆէնտի, նախկին գայմագամ Բրաւանի:

— Սալիսի աստիճան շնորհուեցաւ Պալատէրի Իտարէի ժողովոյ անդամ փոճառական Կոստիկեան Կարապետ Էֆէնտի:

— Եւմուսեան նախարարութեան ծրագիրը մը մատուցուած է որով կ'առաջարկուի սիւկաուլի ի խողի թուղթերու վրայ գրուած ժամը ժամկէտներով տուրք մը առնուլ: Ծրագիրը կըսէ թէ Թուրքիոյ մէջ հինգ միլիոն անձ կը ծխէ և ենթադրելով որ իւրաքանչիւր մարդ հինգ օրուան մէջ սիկաուլի թուղթ պարտականող փողը տետրակ մը կ'ըսպառէ, այս հաշուով ամէն օր մէկ միլիոն տետրակ պիտի սպառի եւ եթէ այդ թուղթերուն իրենց արժէքին համաձայն 2 և 4 փարայի դրոշմաթուղթ փակցուի, կարելի պիտի լինի միջին հաշուով օրական 75 000 դրոշմ տուրք մը առնուլ:

— Վեհ. Սուլթանն հրամայած է որ ճարտարական մարտանաւերու հրամանատարաց ու սպայից, թուով յիսուն, պաշտօնական համազգեստով ու պատուանշաններով խմբովին մէկ լուսանկարը պատրաստուի և իրեն մատուցուի: Ն. Վեհափառութեան լուսանկարչապետ Ապուլլահ եղբարք Տոլմա Պաղչէի պալատան մէջ գործադրեցին կայս. սոյն իրատէն: Խըմրովին հանուած այդ լուսանկարին մէջ կան նաեւ ճարտարներու հիւրամեծար նաւային Միրիքիա Հազգը փաշա, Իզմէսիկ շոգեւաւին հրամանատար Րիզա պէյ և այլ նաւային սպայք:

— Ճարտնցի սպայք ճարտներէն գրուած շնորհակալութեան գիր մը յանձնած են կայս. պալատան լուսանկարչապետ Ապուլլահ եղբարք որք ձրիարար պատրաստած են իրենց գիմալ ճարտնցիներու լուսանկարները:

— Պալատարի ընդհանուր գատարակի տեղեկագրութեան վրայ, գատարանի պիտի ենթարկուի Մէնտլի գաւառական Նախ ու նախնական գատարանին նախագահ Մահմուտ Էֆէնտի, որ գատարակութեան մը պաշտն ծեծկուեր է Մահմուտ Շաքիր անուն մարդու մը հետ:

Նոյնպէս գատարանի պիտի ենթարկուի Հոմա գաւառի Միլանէ գաւառակի Նախ ու նախնական գատարանի նախագահ Ալի Րիզա Էֆէնտի որ հրձիգութեան համար բանտարկեալ մարդու մը անմեղութեան վճիռ տալով ազատ արձակած է:

— Միտարտի, մետաքսի տոսանորդի ու ոգելից ըմպելեաց տուրքերէն սարտական եղող անձերէ գանձելի գումարները՝ հնչուեցրածով պիտի գանձուին այսուհետ:

— Հնտախէ վարակեալ գաւառներէ եկած հեռագիրք կը ծանուցանեն թէ, «յդ տեղերու առողջապահական վիճակը խիստ գոհացուցիչ է»:

— Եւմուսեան նախարարի բերուած անտուկ մը սուրճ սերմի համար Պէնկապիի նահանգը պիտի զրկուի՝ անդ ևս այս տունկի մշակութիւնը տարածելու համար: Այդ անտուկին հետ պիտի զրկուի նաեւ մշակութեան վերաբերեալ հրահանգներ:

— Իզմիրի բժիշկներէն տօքթ. Բալթոֆ սկսեւ է եղեր հիւժարտաւորներ դարձանել Գոսեան գրութեամբ:

— Եաֆայի ու Երուսաղէմի միջև շինուելիք երկաթուղեաց համար կատարուած աշխատութիւնք, որ փութով յառաջ կը տարուէին, անգացող առատ ձիւներու պատճառաւ դադարած են առ այժմ:

— Ճարտնական մարտանաւուց սպայներէն Պ. Աքիմա և Պ. Հօրինօ-Ուշի երեքշաբթի օր Հայ երիտասարդի մը (Երուսաղէմ Ճէլալեան) առաջնորդութեամբ այցելեցին Ղալաթիոյ Հայոց եկեղեցին, կեդրոնական վարժարանը, և ապա Գում. Գարուի Դպրոցանէր տիկնանց վարժարանը և խիստ գոհ մնացին: Այս վերջնոյն Տիարիմահմէտ, Օր. Արմաւենի Սահակեան, Ճարտնցի հիւրերուն նուիրեց մէկ մէկ ծաղկեկար թաշկինակ, Օր. Կիւլի Ճէլալեան և Օր. Մաքրիկ Թագուրեան մէկ մէկ բանաստեղծական կտորներ արտասանեցին, և Օր. Արաքսի Գուլաքսըգեան ընտիր եղանակ մը նուագեց զաշնակի վրայ: Մեկնման պահուն, գիտողութեան տետրին մէջ Պ. Աքիմա՝ ճարտներէն և անգլիարէն լեզուներով արձանագրեց. «1891 յունվար 20ին այցելեցի Դպրոցանէր Տիկնանց վարժարանը. խորին շնորհակալութիւն առ Տնօրինուհին և առ սանուհիս»:

— Պրուսայի նահանգին Քէրմասիի գաւառակին Հայք ևս հաւատարմական հանրագիր մ'ուղղած են առ կայս. պալատ:

— Վեհ Սուլթանը՝ ի փոխարէն այն նուէրներուն զորս ճարտնի կայսրը զրկած էր իրեն, արարական երեք գեղեցիկ նոյնքներ նուիրած է Միքատոյին:

— Այտընի երկաթուղեաց ընկերութեան տնօրէն Պ. Բիւրգէր մայրաքաղաքս եկաւ, յիշեալ երկաթուղին Գոնեայէն մինչև Աֆրոն-Գարահիսար երկարելու արտօնութիւն խնդրելու համար:

— Արգարութեան նախարարութիւնը, Այտընի նահանգին ընդհանուր գատարակի տեղեկագրութեան վրայ հրամայած է դադատանի ենթարկել Նախ ու նախնական գատարանին նախագահ Ալի Նիւապի Էֆէնտին, որ սպորէն կերպիւ մի քանի անձեր բանտարկել տուեր է, անոնցմէ վերաբընձնութեան զխնդները վերաբընձնութեան իրաւունքէն զրկելու և ստորական Ապուլլա Մահման Էֆէնտին գանակոծելու է:

— Անտառաց և Հանքաց ընդհանուր տնօրէն Գուլուսեան Պետրոս Էֆէնտի նախարարաց Խորհուրդին հաւիրուեցաւ և իրմէ բացատրութիւնք առնուեցան օտար տէրութեանց հետ կնքելի առեւտրական զաշնագրոց, ինչպէս նաեւ Զմիւռնիոյ Սկիֆէ անուն տեղը գտնուած և Պ. Ապուլի սեպհական եղող հանքի մը մասին:

— Եւմուսեան նախարարութիւնը ծանուցած է կառավարական պաշտօնատանց, որ ամէն ամիս իրենց երմաղոյցը պատրաստելով մինչև ամսոյն 10րդ օրը զրկեն իրեն:

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՍՏՈՒՆ ԹԵՅԻ

Կ. ԵԱՎԱՐՈՒՆԵԱՆ ԵՒ Յ. ԵԱՎԱՐՈՒՆԵԱՆ ԸՆԿ.

Կ. Պոլիս. Պահէճ Գաբու, Ճէլալ պէյ Խան Բիւ 40

Սոյն հանրածանօթ վաճառատուն ձմեռուն տոթիւ ծափայլէ թերեւ տուած է գաւառան տեսակ աղբիւ և բնորի թէյեր, ինչպէս նաեւ այլ և այլ մեծութեամբ ու ձևերով նկարազարդ տոփեր սրբ կաղանդի առթիւ կրնան իրել նուէր ծառայել: Գինները որոշ և չափաւոր: Յանձնարարութիւնք փութով և ճշգրտութեամբ կը կատարուին: 3—8

Ա. Բ. Դ. Գ. Դ. Բ. Բ. Բ. Բ.			
Օսմ. իրան 100 գրշ. Լն			
Մեճիտիյէ	108 20	Արթ. Մեճ. (6 հատ)	82 20
Մեթալիք	100 20	Բաւարի Բոյ	90
Պէշլեք, Ալթըլէք	102 10	Դարպիտ	87 4
Բաւարիք մէճիտ	107	Գրիթիք	51 15
Մանր մէճիտ	101 30	Սիգըլ իրան	110
Մանէթ թղթադրան 7 82			
Դոնադիտէ (երեկոյ)	20 33	Բաւար. Երկ. Բաւար	78 1/4
Նոր փոխու. 4 0/0		Բաւարիք (մանր)	20 20
(Բաւարիք Օսմ.)	81	Բաւարիք (մեծ)	20

ԱՐՏՈՆԱՏԻՐ Ա. ՍԱՔԱՆԵՆ

ՏՊԱԳՐ. ՆԵԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Լսկի գապիքիէ հասկ.սի, քիւ 61